

A – Tiesas attīstība un darbība 2005. gadā

Priekšsēdētājs Vasilis Skouris

Šī gada ziņojuma daļa vispārīgā veidā parāda Eiropas Kopienu Tiesas darbību 2005. gadā. Tajā, pirmkārt, ir sniegts ieskats iestādes attīstībā šā gada gaitā, galveno uzmanību pievēršot institucionālām izmaiņām, kas skar Tiesas darbību, un izmaiņām tās iekšējā organizācijā un darba metodēs (1. sadaļa). Otrkārt, tajā ietverta statistikas analīze par iestādes darba slodzes izmaiņām, kā arī vidējo tiesvedības ilgumu (2. sadaļa). Treškārt, šajā apskatā, kā katru gadu, raksturoti galvenie judikatūras attīstības virzieni, kas sagrupēti pēc lietu jomām (3. sadaļa).

1. Tiesas institucionālo attīstību 2005. gadā galvenokārt iezīmēja Eiropas Savienības Civildienesta tiesas darbības uzsākšana (1.1. sadaļa). Vienlīdz svarīgi ir norādīt uz grozījumiem Protokolā par Tiesas statūtiem, kā arī Reglamentā (1.2. sadaļa).

1.1. Eiropas Savienības Civildienesta tiesas izveidošana ar Padomes 2004. gada 2. novembra lēmumu un tās septiņu locekļu stāšanās amatā bija institūcijai svarīgi brīži. Tie ir daļa no ar Nicas Līgumu ieviestajiem grozījumiem Eiropas Savienības tiesu sistēmā. Civildienesta tiesa ir pirmā specializētā tiesa, kas izveidota, piemērojot EKL 220. panta otro daļu un 225.A pantu.

Eiropas Savienības civildienesta strīdi veidoja būtisku Pirmās instances tiesas, kurai ir pievienota jaunā tiesa, darba apjomu. Saistībā ar Tiesu apelācijas, kas iesniegtas par Pirmās instances tiesas nolēmumiem civildienesta jomā, proporcionāli nav bijušas tik liels apgrūtinājums. Jaunās tiesas izveidošana būtībā ir paredzēta, lai samazinātu Pirmās instances tiesas darba apjomu. Tas palielinājās pēc tam, kad 2004. gadā Pirmās instances tiesai atbilstīgi Nicas Līgumam tikai piešķirta kompetence izskatīt noteiktu veidu tiesās prasības, kas pirms tam bija Tiesas kompetencē.

Ziņojuma trešajā daļā lasītājs atradīs detalizētu Civildienesta tiesas priekšsēdētāja ziņojumu, kas veltīts šīs jaunās tiesas sākotnējai darbībai 2005. gadā.

1.2. Saistībā ar grozījumiem dokumentos, kas regulē procedūru, vispirms ir jānorāda, ka Civildienesta tiesas izveidošanas rezultātā bija nepieciešama atsevišķu īpašu noteikumu iekļaušana Protokolā par Tiesas statūtiem attiecībā uz Tiesas veikto Pirmās instances tiesas nolēmumu pārskatīšanas procedūru apelācijas instancē. Ar Padomes 2005. gada 3. oktobra lēmumu Protokolā par Tiesas Statūtiem iekļāva 62.a un 62.b pantu, kas paredz vispārīgus noteikumus attiecībā uz šīs procedūras steidzamības raksturu, tās rakstveida un mutvārdu daļu un iespējamo apturošo iedarbību.

Turklāt, rūpējoties par tiesvedības ilguma saīsināšanu, Tiesas veiktais pētījums par tiesvedības norisi un tās darba metodēm veicināja ierosinājumu 2004. gadā veikt noteiktas izmaiņas tās Reglamentā. Pēc diskusijas Padomē šīs izmaiņas tika pieņemtas 2005. gada 12. jūlijā un stājās spēkā 2005. gada 1. oktobrī. Tās vispirms attiecas uz Reglamenta 37. panta 7. punktu, kas turpmāk Tiesai dod iespēju noteikt apstākļus, kuros procesuāls dokuments, kas ir nosūtīts elektroniski, ir uzskatāms par šī dokumenta oriģinālu. Otrkārt, izmaiņas attiecas uz Reglamenta 104. panta 1. punktu, kas turpmāk ļauj Tiesai pilnībā netulkot visās oficiālajās valodās lūgumus par prejudiciālo nolēmumu, ja šie lūgumi ir īpaši gari. Šādā

gadījumā šo lūgumu iztulkošanu pilnībā aizstāj ar kopsavilkuma iztulkošanu saņēmējvalstu oficiālajās valodās. Treškārt, ir vienlīdz svarīgi norādīt uz izmaiņām Reglamenta 44.a pantā, 104. panta 4. punktā un 120. pantā. Izmaiņas attiecas uz termiņa, kurā lietas dalībnieki var pieprasīt tiesas sēdi, saīsināšanu no viena mēneša uz trīs nedēļām.

Visbeidzot, vēl virkni izmaiņu Reglamentā, ko Tiesa ierosināja 2005. gadā, Padome ir apstiprinājusi 2005. gada 18. oktobrī, un tās stājās spēkā 2005. gada 1. decembrī. Šie grozījumi cita starpā ietver izmeklēšanas palātas, veidojuma, kas bija kļuvis lieks, atcelšanu (grozījumi 9. panta 2. punktā, 44. panta 5. punktā, 45. panta 3. punktā, 46. pantā, 60. pantā, 74. panta 1. punktā un 76. panta 3. punktā), papildinājumus 11.b panta 1. punktā un 11.c panta 1. punktā, kas paredz optimālu tiesnešu piedalīšanos virspalātā un citos iztiesāšanas sastāvos un, visbeidzot, divu aizstājējtiesnešu iecelšanu lietās, kuras no tiesas sastāva daļējas atjaunošanas gada sākumā līdz brīdim, kad atjaunošana ir notikusi, tiek nosūtītas uz virspalātu.

2. Pasākumu, kas tika veikti, lai uzlabotu Tiesas darba metožu efektivitāti, un desmit jauno tiesnešu ierašanās pēc paplašināšanās kopējā iedarbība joprojām atspoguļojas Tiesas 2005. gada statistikā. Vērojams izskatāmo lietu samazinājums apmēram par 12 %, kā arī vērā ņemama tiesvedības ilguma samazināšanās Tiesā.

2005. gadā Tiesa ir pabeigusi izskatīt 512 lietas (neto skaits, ņemot vērā apvienotās lietas). No šīm lietām 362 lietās tika pieņemts spriedums un 150 lietās – rīkojums. Ir acīmredzams, ka 2005. gadā pieņemto spriedumu skaits atbilst apmēram tādām pašām skaitam 2004. gadā (375 spriedumi); rīkojumu skaits savukārt ir samazinājies.

Tiesā ir iesniegtas 474 jaunas lietas (531 lieta – 2004. gadā, bruto skaits). Lietu, kuru izskatīšana 2005. gada beigās turpinājās, skaits ir pieaudzis līdz 740 (bruto skaits), lai gan 2004. gada beigās tādas bija 840 lietas, bet 2003. gada beigās – 974 lietas. Citiem vārdiem sakot, Tiesai jau divos gados ir izdevies samazināt vēl izskatāmo lietu skaitu par 24 %.

Jau 2004. gadā novērotā tiesvedības ilguma samazināšanās tendence 2005. gadā ir vēl vairāk pieaugusi lietās par prejudiciāliem nolēmumiem: vidējais tiesvedības ilgums ir samazinājies no 23,5 mēnešiem līdz 20,4 mēnešiem. Tiešajās prasībās un apelācijās vidējais tiesvedības ilgums ir 21 mēnesis. Šajā sakarā ir svarīgi norādīt, ka 2003. gadā vidējais tiesvedības ilgums prejudiciāliem nolēmumiem un tiešajām prasībām bija 25 mēneši un apelācijas sūdzībām – 28 mēneši.

Pagājušajā gadā Tiesa veiksmīgi izmantoja dažādus līdzekļus, kas tai ir pieejami, lai paātrinātu noteiktu lietu izskatīšanu (lietas izskatīšana prioritāri, paātrinātais process, vienkāršotais process un iespēja taisīt spriedumu bez ģenerālvokāta secinājumiem). Paātrinātais process tika pieprasīts sešās lietās, tomēr nebija ievēroti ārkārtējās steidzamības apstākļi, ko pieprasa Reglaments. Atbilstīgi 2004. gadā izveidotajai praksei lūgumi par paātrināto procesu tiek pieņemti vai noraidīti ar Tiesas priekšsēdētāja motivētu rīkojumu.

Turklāt Tiesa, lai atbildētu uz prejudiciāliem jautājumiem, turpināja izmantot vienkāršoto procedūru, ko paredz tās Reglamenta 104. panta 3. punkts. Pamatojoties uz šo noteikumu, tika izdoti 12 rīkojumi, tādējādi pabeidzot 29 lietas.

Tiesa visai bieži ir arī izmantojusi iespēju, ko tai sniedz statūtu 20. pants, – pieņemt spriedumu bez ģenerālvokāta secinājumiem, ja lietā nerodas jauns tiesību jautājums. Būtu arī jānorāda, ka apmēram 35 % spriedumu, kas tika pasludināti 2005. gadā, lietā nebija ģenerālvokāta secinājumu (2004. gadā – 30 %).

Attiecībā uz lietu sadalījumu starp dažādiem Tiesas iztiesāšanas sastāviem ir redzams, ka virspalāta un plēnums ir izskatījuši apmēram 13 % no 2005. gadā pabeigtajām lietām, piecu tiesnešu palātas – 54 %, kamēr triju tiesnešu palātas – 33 % no 2005. gadā pabeigtajām lietām. Ir konstatēts, ka, izņemot nelielu virspalātas izskatīto lietu skaita pieaugumu, procentuālais katra iztiesāšanas sastāva izskatīto lietu skaits salīdzinājumā ar 2004. gadu ir palicis nemainīgs.

Pārējā informācija par statistikas datiem 2005. tiesas gadā ir atrodama šā ziņojuma V sadaļā.

3. Šajā sadaļā aplūkotas galvenās judikatūras attīstības tendences, kas klasificētas šādās jomās:

institucionālās tiesības, jebkādas diskriminācijas aizliegums Savienības pilsonības dēļ, preču brīva aprīte, lauksaimniecība, darba ņēmēju brīva pārvietošanās, brīvība veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība, kapitāla brīva aprīte, konkurences noteikumi, tiesību aktu tuvināšana, sociālās tiesības, sabiedrību tiesības, vide.

Lietderīgi norādīt, ka spriedums, kas ir klasificēts kādā noteiktā jomā, var būt būtiski saistīts arī ar kādu citu jomu.

3.1. To spriedumu skaitā, kas aplūko konstitucionālos vai institucionālos jautājumus, ir seši spriedumi, kurus būtu jāizceļ: divi no tiem attiecas uz pamatlēmumiem, kas pieņemti Līguma par Eiropas Savienību VI sadaļā ("trešais pilārs"), kamēr pārējie četri attiecināmi uz partnerības līguma, kas noslēgts starp Kopienas un kādu trešo valsti, iedarbību, izpildvaras kompetences sadalījumu starp Padomi un Komisiju, nosacījumiem prasības atcelt tiesību aktu pieņemamībai un, visbeidzot, Tiesas pilnvarām, ja tā ir saņēmusi prasību pret dalībvalsti, kas nav izpildījusi spriedumu, kurā ir konstatēta dalībvalsts pienākumu neizpilde.

Lietā *Pupino* (2005. gada 16. jūnija spriedums, C-105/03, Krājumā vēl nav publicēts) Tiesa izskatīja prejudiciālu jautājumu par Līguma par Eiropas Savienību VI sadaļu, ko iesniedza pirmstiesas izmeklēšanas tiesnesis *Tribunale di Firenze* (Itālija). Tā izskatīja krimināllietu pret bērnudārza audzinātāju *Pupino* (*Pupino*) kundzi, kas tika apsūdzēta par sliktu izturēšanos pret audzēkņiem, kuri nodarījuma izdarīšanas brīdī bija jaunāki par pieciem gadiem.

Pirmstiesas izmeklēšanas laikā iesniedzējtiesas tiesnesis uzklauzīja nepilngadīgo cietušo liecības. Saskaņā ar Itālijas procesuālajām tiesībām pierādījumi, kas ir savākti pirmstiesas izmeklēšanas laikā, teorētiski tiek uzskatīti par pierādījumiem tikai tad, ja procesa otrajā daļā tie tiek izskatīti lietas izskatīšanā tiesā atklātā tiesas sēdē. Līdz ar to pastāv izņēmums, ko paredz Itālijas Kriminālprocesa kodeksa (turpmāk tekstā – "KPK") 392. panta 1. punkts un 398. panta 5. punkts, ja nepilngadīgie, kas jaunāki par sešpadsmit gadiem, ir cietušie noteiktos nodarījumos, kuru uzskaitījums tiesību aktos ir izsmelošs, piemēram, seksuāla izmantošana. Šādos gadījumos, lai aizsargātu cietušos, procedūras pirmajā daļā savāktie pierādījumi iegūst pierādījumu spēku, neizskatot tos atklātā tiesas sēdē. Pamatojoties uz

to, prokurors pieprasīja šo izņēmumu piemērot Pupino kundzes lietā, lai nekonfrontētu nepilngadīgos ar apsūdzēto, ņemot vērā 10 nepilngadīgo traumējamo psihi.

KPK panti, ar kuriem paredz izņēmumu pierādījumu jomā, tika pieņemti atbilstīgi Pamatlēmumam 2001/220/TI¹, ar ko paredz cietušo tiesību atzīšanu (2. pants), iespēju cietušajiem tikt uzklautiem (3. pants), kā arī to aizsardzību, īpaši pret to atklāti sniegto liecību sekām (8. pants).

Iesniedzējtiesa pieņēma lēmumu apturēt tiesvedību un lūgt Tiesu spriest par Pamatlēmuma 2., 3. un 8. panta piemērojamību, lai analizētu iespējamību attiecināt KPK izņēmumu uz šo lietu un interpretētu Itālijas tiesisko regulējumu saskaņā ar Kopienas Pamatlēmumu.

Pēc tam, kad tā sākotnēji bija izanalizējusi tās kompetenci lemt par lūgumu sniegt prejudiciālo nolēmumu saskaņā ar LES 35. panta 2. punktu, Tiesa aplūko iebildumu par lūguma nepieņemamību, ko apgalvo Francijas un Itālijas valdība, sakarā ar to, ka Tiesas atbilde nav vajadzīga pamata prāvas izlemšanai. Francijas valdība uzsver, ka iesniedzējtiesa vēlas piemērot Pamatlēmumu tieši, lai gan šādiem noteikumiem saskaņā ar LES 34. panta 2. punkta b) apakšpunktu nav tiešas iedarbības. Tiesa šajā sakarā atgādina, ka atbilstības prezumpciju, kas piemīt valstu tiesu prejudiciālā kārtā uzdotiem jautājumiem, var noraidīt tikai izņēmuma gadījumos, kad lūgtajai interpretācijai nav nekāda sakara ar situāciju pamata prāvā vai pamata prāvas priekšmetu, vai arī "gadījumos, kad izvirzītā problēma ir hipotētiska vai kad Tiesai nav zināmi faktiskie vai juridiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz uzdotajiem jautājumiem".

Tiesa noraida iebildumu par nepieņemamību, nospriežot, ka LES 34. panta 2. punkta formulējums pamatlēmumiem piešķir saistošu spēku kā gadījumā, kad direktīvas uzliek pienākumu valsts iestādēm interpretēt to saskaņā ar valsts tiesībām atbilstīgi EKL 249. panta trešajai daļai. Piemērojot valsts tiesības, "iesniedzējtiesai, kam tās jāinterpretē, ir pienākums veikt šo interpretāciju, cik vien iespējams, ņemot vērā pamatlēmuma tekstu un mērķi, lai tādējādi sasniegtu pamatlēmumā paredzēto rezultātu". Valsts tiesas pienākuma – interpretējot attiecīgās valsts tiesību normas, ņemt vērā pamatlēmuma saturu – robežas nosaka "vispārējie tiesību principi, īpaši tiesiskās drošības princips un atpakaļejoša spēka nepieļaujamības princips". Tāpat "atbilstīgas interpretācijas princips nevar būt par pamatu valsts tiesību *contra legem* (jeb pozitīvajām tiesībām pretējai) interpretācijai". Šis princips tomēr prasa, lai, izvērtējot, kādā mērā ir iespējams piemērot interpretāciju, kas nenovestu pie pamatlēmuma mērķiem pretēja rezultāta, iesniedzējtiesa vajadzības gadījumā ņemtu vērā visas valsts tiesības kopumā."

Neskatoties uz pamatlēmumu starpvaldību raksturu, jo tie attiecas uz trešo pīlāru un šiem dokumentiem nav tiešas iedarbības, valsts tiesības, kuros tie iestrādāti, var tikt interpretētas saskaņā ar šiem noteikumiem un atbilstoši to mērķiem. Tas ir atkarīgs no dalībvalstu vēlmes izveidot "vēl ciešāku Eiropas tautu savienību", kas apvieno juridiskos instrumentus, kam ir analoga iedarbība tiem, ko paredz EK līgums ciešākas integrācijas jomā (36. punkts).

¹ Padomes 2001. gada 15. marta Pamatlēmums 2001/220/TI par cietušo statusu kriminālprocesā (OV L 82, 1. lpp., turpmāk tekstā – "Pamatlēmums").

Tiesa secina, ka Pamatlēmumu noteikumi ir jāinterpretē tādējādi, ka "kompetentajai valsts tiesai ir jābūt iespējai ļaut maziem bērniem, pret kuriem saskaņā ar viņu apgalvojumiem kāds slikti izturējies (kā ir noticis pamata lietā), sniegt liecību atbilstoši noteikumiem, kas var nodrošināt šiem bērniem pienācīgu aizsardzības pakāpi, piemēram, ārpus atklātas tiesas sēdes un pirms tās sākuma".

Lietā Komisija/Padome (2005. gada 13. septembra spriedums, C-176/03, Krājumā vēl nav publicēts) Tiesa izskatīja prasību par Pamatlēmumu 2003/80/TI².

Šis pamatlēmums tika pieņemts, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību VI sadaļu, īpaši LES 29. pantu, 31. panta e) punktu un 34. panta 2. punkta b) apakšpunktu redakcijā, kas bija spēkā pirms Nicas Līguma spēkā stāšanās, lai saskaņoti reaģētu uz videi kaitīgo nodarījumu satraucošo pieaugumu. Tā 2. un 3. pants noteic, ka dalībvalstis kriminālprocesuālā kārtībā soda septiņu veidu nodarījumus, kas izdarīti ar nodomu vai aiz neuzmanības un kas vērsti pret vidi. 4. pants paredz sodīt par līdzdalību, izņemot noziedzīgas darbības izdarīšanu un uzkūdišanu. Tādējādi saskaņā ar minētā pamatlēmuma 5. pantu noteiktiem kriminālsodiem ir jābūt "efektīviem, samērīgiem un preventīviem". Pamatlēmuma 5. panta 1. punktā ir precizēts, ka par vissmagākajiem nodarījumiem soda ar brīvības atņemšanu, kas var būt izdošanas iemesls. 6. pants regulē juridisko personu atbildību par darbību vai bezdarbību, izdarot nodarījumus, kas paredzēti 2.–4. pantā, kamēr 7. pants attiecinā uz tiem "efektīvus, samērīgus un preventīvus sodus". 7. pants nosaka piecus konkrētus kriminālsodus par šādiem nodarījumiem, ko izdarījušas juridiskas personas.

Pirms apstrīdētā pamatlēmuma pieņemšanas Komisija bija iesniegusi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas par vides krimināltiesisko aizsardzību, kas pamatota ar EKL 175. panta 1. punktu, ierosinājumu. Eiropas Parlaments pieņēma lēmumu par abiem dokumentiem, aicinot Padomi pieņemt Pamatlēmumu kā papildu instrumentu Direktīvai, iejaucoties vides krimināltiesiskajā aizsardzībā tikai divu tiesiskās sadarbības iemeslu dēļ, un atturēties pieņemt Pamatlēmumu, pirms ir pieņemta ierosinātā direktīva. Padome nepieņēma Direktīvas ierosinājumu, bet gan Pamatlēmumu, tā piektajā un septītajā apsvērumā norādot Direktīvas ierosinājumu un darot zināmu, ka Padomē vairākums ir uzskatījis, ka Direktīvas ierosinājums ir Kopienai piešķirtajā kompetencē un tā mērķis ir uzlikt dalībvalstīm par pienākumu ieviest kriminālsodus. Komisija tam nepiekrita.

Tiesā savas prasības atcelt Pamatlēmumu atbalstam Komisija apstrīd iepriekšminēto Līguma par Eiropas Savienību pantu izvēli kā tiesisko bāzi Pamatlēmuma 1.–7. pantam. Tā uzsver, ka saskaņā ar EKL 2. pantu Kopienas kompetencē ir uzlikt dalībvalstīm par pienākumu noteikt sodus, ja nepieciešams, kriminālsodus, valsts līmenī, ja tas ir vajadzīgs Kopienas mērķu sasniegšanai.

Padome iebilst, ka kompetences nošķiršana krimināltiesību jomā starp dalībvalstīm un Eiropas Kopienām ir skaidri noteikta un ka Tiesa nekad dalībvalstīm nav uzlikusi par pienākumu noteikt kriminālsodus.

² Padomes 2003. gada 27. janvāra Pamatlēmums 2003/80/TI par vides krimināltiesisko aizsardzību.

Tiesa sāk ar to, ka atgādina, ka tās pienākums ir nodrošināt, lai tiesību akti, uz kuriem saskaņā ar Padomes viedokli attiecas šī LES VI sadaļa, neskartu pilnvaras, ko EK līguma normas piešķir Kopienai.

Attiecībā uz konkrēto tās izskatāmo problēmu Tiesa atzīst, ka vides aizsardzība ir viens no Kopienas mērķiem, kam ir visaptverošs un fundamentāls raksturs, kura īstenošanai EKL 174.–176. pants nodrošina atbilstošus instrumentus, piezīmējot, ka pasākumi, kas paredzēti EKL 175. panta 2. punkta pirmās daļas trijos ievilkumos paredz Kopienas institūciju iesaistīšanos tādās jomās kā nodokļu politika, enerģētikas politika vai pilsētu un lauku plānojuma politika, kurās, izņemot Kopienas vides politiku, Kopienai vai nu nav likumdošanas pilnvaru, vai arī ir prasīts vienbalsīgums Padomē.

Piemērojot savu pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru Kopienas akta tiesiskā pamata izvēle ir jāpamato ar objektīviem elementiem, kas pakļauti tiesu kontrolei, tostarp akta mērķi un saturs, tā konstatē, ka Pamatlēmuma mērķis ir vides aizsardzība un ka tā 2.–7. pants ir daļēja dalībvalstu krimināltiesību – jomas, kurā Kopienai būtībā nav kompetences, – tuvināšana. Tā spriež, ka, ja efektīvu, samērīgu un preventīvu kriminālsodu piemērošana, ko veic dalībvalstu kompetentās iestādes, ir vajadzīgs pasākums, lai cīnītos pret smagiem nodarījumiem pret vidi, šis pēdējais minētais secinājums tomēr neliedz Kopienai likumdevējam pieņemt pasākumus saistībā ar dalībvalstu krimināltiesībām, ko tā uzskata par nepieciešamu, lai nodrošinātu tās pieņemto vides aizsardzības normu pilnīgu efektivitāti. Tā kā šajā lietā šie nosacījumi ir precīzi izpildīti, Pamatlēmuma 1.–7. pants var būt likumīgi pieņemts, pamatojoties uz EKL 175. pantu, kas nozīmē, ka Pamatlēmums, skatot EKL 175. pantā Kopienai piešķirto kompetenci, sakarā ar savu nedalāmību kopumā pārkāpj LES 47. pantu. Pamatlēmums ir jāatceļ.

Līdzīgi kā lietā *Deutscher Handballbund* (2003. gada 8. maija spriedums, C-438/00, *Recueil*, I-4135. lpp.) lieta *Simutenkov* (2005. gada 12. aprīļa spriedums, C-265/03, Krājumā vēl nav publicēts) deva Tiesai iespēju pirmo reizi pieņemt spriedumu par tāda partnerības līguma sekām, kas noslēgts starp Kopienai un trešo valsti.

Igors Simutenkovs (*Igor Simutenkov*) ir Krievijas pilsonis, kuram ir uzturēšanās un darba atļauja Spānijā. Viņš bija pieņemts darbā par profesionālu futbola spēlētāju saskaņā ar darba līgumu, kas noslēgts ar *Club Deportivo Tenerife*, lai gan viņam kā ārpus Kopienas spēlētājam bija federācijas licence, ko bija izdevusi Spānijas Futbola federācija.

Saskaņā ar šīs federācijas noteikumiem klubi nacionālās līgas spēlēs var izmantot tikai ierobežotu skaitu spēlētāju, kas ir trešo, pie Eiropas Ekonomikas zonas nepiederošu valstu pilsoņi. Simutenkovs lūdza aizstāt šo licenci ar Kopienas spēlētāja licenci, pamatojoties uz EK un Krievijas Federācijas partnerības līgumu, kas attiecībā uz darba nosacījumiem aizliedz diskriminēt Krievijas pilsoni tā pilsonības dēļ. Federācija šo lūgumu noraidīja. Spānijas tiesa apturēja tiesvedību lietā un uzdeva Tiesai prejudiciālu jautājumu par to, vai Spānijas Sporta federācijas noteikumi ir saderīgi ar [partnerības] līgumu.

Vispirms, nosakot, ka uz EK un Krievijas partnerības līguma 23. panta 1. punktā noteikto nediskriminācijas principu fiziska persona var atsaukties valsts tiesās, Tiesa pievērsās šā principa piemērojamībai.

Sākumā tā atzīmē, ka attiecīgais līgums nosaka par labu darba ņēmējiem no Krievijas, kas tiek likumīgi nodarbināti kādas dalībvalsts teritorijā, tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz tādiem pašiem darba nosacījumiem, kādi ar EKL ir noteikti dalībvalstu pilsoņiem. Šīs tiesības nepieļauj tādus ierobežojumus pilsonības dēļ kā šajā lietā, kā arī ierobežojumus līdzīgos apstākļos, ko Tiesa ir atzinusi spriedumos lietās *Bosman* un *Deutscher Handballbund*.

Turklāt Tiesa konstatē, ka ierobežojums pilsonības dēļ neattiecas uz īpašām spēlēm, kurās spēlē komandas, kas pārstāv savas valstis, bet gan uz oficiālām spēlēm starp klubiem un tādēļ uz visu profesionālo spēlētāju veikto darbību. Šādu ierobežojumu nevar attaisnot ar apsvērumiem, kas saistīti ar sportu.

Līdz ar to EK un Krievijas Federācijas partnerības līguma 23. panta 1. punkts attiecībā uz profesionālo spēlētāju, kas ir Krievijas pilsonis un ko likumīgi nodarbina dalībvalstī dibināts klubs, neļauj piemērot šīs pašas valsts sporta federācijas pieņemtu noteikumu, saskaņā ar kuru klubiem ir atļauts nacionālās līgas organizētās sacensībās izmantot tikai ierobežotu spēlētāju skaitu, kuru izcelsme ir trešās valstis, kas nav Eiropas Ekonomikas zonas līguma dalībnieces.

Lietā C-257/01 (2005. gada 18. janvāra spriedums, Komisija/Padome, Krājumā vēl nav publicēts) Tiesa sprieda par prasību atcelt tiesību aktu, ko bija iesniegusi Komisija par divām Padomes regulām, ar ko Padomei rezervē izpildpilnvaras attiecībā uz dažiem sīki izstrādātiem noteikumiem un praktiskām procedūrām, pirmkārt, vīzu pieteikumu izskatīšanā (Regula Nr. 789/2001³) un, otrkārt, robežkontroles un uzraudzības veikšanā (Regula Nr. 790/2001⁴).

Sadalot kompetenci starp Padomi un Komisiju vīzu izsniegšanas un robežkontroles jautājumā, Amsterdamas Līgums EKL 62. pantā un EKL 67. pantā paredz piecu gadu pārejas periodu pēc tā stāšanās spēkā, lai Padome ierobežotu Komisijas izpildpilnvaru noteiktās trešā pīlāra jomās. Ieviešot trešo pīlāru Kopienā ("komunitarizējot to") un īpaši Šengenas *acquis*, lai norobežotu Komisijai piešķirtās izpildpilnvaras, par tiesisko pamatu izmantoja Padomes Lēmumu 1999/468/EK (turpmāk tekstā – "otrais komitoloģijas lēmums"). Tajā tika iekļauta kopējā rokasgrāmata par robežkontroli (turpmāk tekstā – "KR") un kopējās konsulārās instrukcijas par vīzu pieteikumiem (turpmāk tekstā – "KKI"), kas nosaka piemērošanas nosacījumus Konvencijai, ar kuru īsteno Šengenas Līgumu⁵ (turpmāk tekstā – "KŠL"), kā arī to pielikumus Kopienas kontekstā. Lai iekļautu grozījumus KR un KKI, kā arī to pielikumus, Padome pieņēma šajā lietā aplūkotās regulas.

³ Padomes 2001. gada 24. aprīļa Regula (EK) Nr. 789/2001, ar ko Padomei rezervē izpildpilnvaras attiecībā uz dažiem sīki izstrādātiem noteikumiem un praktiskām procedūrām vīzu pieteikumu izskatīšanā (OV L 116, 2. lpp.).

⁴ Padomes 2001. gada 24. aprīļa Regula (EK) Nr. 790/2001, ar ko Padomei rezervē izpildpilnvaras attiecībā uz dažiem sīki izstrādātiem noteikumiem un praktiskām procedūrām robežkontroles un uzraudzības veikšanā (OV L 116, 5. lpp.).

⁵ Konvencija, ar kuru īsteno Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdību, Vācijas Federatīvās Republikas valdības un Francijas Republikas valdības 1985. gada 14. jūnija Šengenas Līgumu par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām (OV L 239, 19. lpp.).

Abu apstrīdēto regulu formulējums ir identisks, un tā mērķis ir rezervēt Padomei izpildpilnvaras, pirmkārt, attiecībā uz robežu un vīzu kontroli un, otrkārt, attiecībā uz grozījumiem KR un KKI, un to pielikumos, kā arī to ieviešanu. Regulas Nr. 789/2001 astotais apsvērums un Regulas Nr. 790/2001 piektais apsvērums noteic, ka sakarā ar dalībvalstu pastiprināto lomu attiecīgu vīzu politikā un robežu politikā Padome sev rezervē "tiesības pieņemt, grozīt un atjaunināt" "sīki izstrādātos noteikumus un praktiskās procedūras". Šie noteikumi ir uzskaitīti abu regulu 1. pantā. Regulu 2. pants ievieš procedūru, ar kuru dalībvalstis paziņo Padomei grozījumus, ko tās vēlas veikt noteiktās KR un KKI pielikumu daļās.

Komisija lūdz atcelt Regulas, jo tās pārkāpj EKL 202. pantu un otrā komitoloģijas lēmuma 1. pantu, kurš iedibina Komisijas izpildpilnvaru principu. Šajā sakarā tā uzsver, ka Padome ir sniegusi "vispārīgu pamatojumu" attiecīgo regulu preambulās, lai gan tai bija pienākums precizēt tai rezervēto izpildpilnvaru raksturu un saturu. Šādā gadījumā saskaņā ar EKL 253. pantu un Tiesas judikatūru (1989. gada 17. oktobra spriedums lietā 16/88 Komisija/Padome, *Recueil*, 3457. lpp., 10. punkts) ir jāsniedz detalizēts pamatojums. Turklāt tādas jomas kā ārējās robežas un imigrācija ir "komunitarizētas" un līdz ar to uz tām attiecas EKL 202. panta procedūra. Tomēr Regulu 2. panti piešķir dalībvalstīm kompetenci grozīt atsevišķus KKI un KR, un to pielikumu noteikumus. Uz šo Padome iebilst, ka jomas, kas ir komunitarizētas nesen, ir jutīgas jomas, kurās dalībvalstis vēlētos saglabāt savu kompetenci. Turklāt Regulu 1. panti skaidri un izsmeļoši nosaka izpildes jomu, kurā tikai Padomei ir kompetence. Visbeidzot, attiecībā uz KR, KKI un to pielikumos ietvertās informācijas ieviešanu tikai dalībvalstis var sniegt informāciju, kas ir vajadzīga, lai aktualizētu dokumentus, tādēļ tās ir sev rezervējušas šo kompetenci.

Tiesa, neņemot vērā ģenerāladvokāta secinājumus, piemēro Padomes argumentāciju un noraida Komisijas prasību atcelt tiesību aktu.

Vispirms Tiesa atgādina, ka saskaņā ar EKL 202. pantu un otrā komitoloģijas lēmuma pirmo pantu Komisijai ir kompetence noteikt pasākumus pamata akta izpildei. Savukārt "Padomei ir pienākums pienācīgi pamatot, izdarot atsauci uz ieviešamā vai grozāmā pamata akta būtību un saturu, kāpēc ir nepieciešams izņēmums no noteikuma". Šajā sakarā Regula Nr. 789/2001 un Regula Nr. 790/2001 preambulās tieši atsaucas uz dalībvalstu nozīmīgo lomu vīzu un robežu uzraudzības jomā, kā arī uz šo jomu jutīgumu, it īpaši politiskajās attiecībās ar trešajām valstīm. Padome varēja arī "uzskatīt, ka tā atradās šajā īpašajā situācijā un tā atbilstoši EKL 253. pantam pietiekoši pamatoja lēmumu pārejas ietvaros rezervēt sev kompetenci ieviest visus noteikumus, kas izsmeļoši uzskaitīti KKI un KR".

Attiecībā uz Regulu 2. pantiem Tiesa jau otro reizi apstiprina, ka, tā kā tās ir pieņemtas laikā, kad attiecīgā joma bija starpvaldību sadarbības ziņā, "to iekļaušana Eiropas Savienības kontekstā pēc Amsterdamas Līguma spēkā stāšanās pati par sevi uzreiz neatņēma dalībvalstīm kompetenci, ko tās bija tiesīgas realizēt saskaņā ar minētajiem aktiem, lai nodrošinātu to atbilstošu piemērošanu".

Tiesa secina, ka "šajā visai specifiskajā un pārejas rakstura kontekstā, gaidot Šengenas *acquis* attīstību Eiropas Savienības juridiskajā un institucionālajā ietvarā, Padomei nevar pārņemt tādas procedūras radīšanu, saskaņā ar kuru dalībvalstis varētu veikt grozījumus, ko tās ir tiesīgas veikt vienpusēji vai arī, apspriežoties ar citām dalībvalstīm, atsevišķos KKI vai KR noteikumos, kuru saturs pilnībā izriet no informācijas, kas ir tikai pašu dalībvalstu

ricībā", jo Padome nav pierādījusi, ka bija jāizmanto vienota ieviešanas procedūra, kas garantētu efektīvu vai pareizu piemērošanu.

Lietā Komisija/*T-Mobile Austria GmbH* (2005. gada 22. februāra spriedums C-141/02 P, Krājums, I-1283. lpp.) Tiesa izskatīja Komisijas iesniegto apelācijas sūdzību, ar kuru tā lūdza atcelt Pirmās instances tiesas 2002. gada 30. janvāra spriedumu lietā *max.mobil Telekommunikation Service/Komisija* (T-54/99, *Recueil*, II-313. lpp.), kurā Pirmās instances tiesa atzina par pieņemamu prasību atcelt tiesību aktu, ko bija iesniegusi sabiedrība *max.mobil Telekommunikation Service GmbH*, kas vēlāk pārtapa par *T-Mobile Austria GmbH*, par Komisijas vēstuli, ar kuru tai tika atteikts uzsākt procedūru par valsts pienākumu neizpildi pret Austrijas Republiku. Sabiedrība *max.mobil* bija iesniegusi sūdzību Komisijai, lūdzot cita starpā konstatēt, ka Austrijas Republika bija pārkāpusi EKL 86. panta un 90. panta 1. punkta (jaunajā redakcijā attiecīgi – EKL 82. pants un EKL 86. panta 1. punkts) noteikumus. Būtībā ar šo sūdzību tika apstrīdēts diferenciācijas trūkums starp koncesijas atlīdzību summām, kas noteiktas attiecīgi sabiedrībai *max.mobil* un vienam no tās konkurentiem, kā arī priekšrocības, veicot iepriekš minēto koncesijas atlīdzību maksājumus, kas piešķirtas šim konkurentam.

Tā kā Komisija ar vēstuli paziņoja sabiedrībai *max.mobil*, ka tā ir daļēji noraidījusi sabiedrības sūdzību, sabiedrība *max.mobil* cēla prasību pret Komisiju. Komisija tad savukārt iesniedza iebildumu par šīs prasības nepieņemamību, pamatojoties uz Pirmās instances tiesas Reglamenta 114. panta 1. punktu. Lai gan Pirmās instances tiesa uzskatīja sabiedrības *max.mobil* prasību par pieņemamu, tā to noraidīja pēc būtības. Komisija tomēr nolēma iesniegt apelācijas sūdzību par Pirmās instances tiesas spriedumu, lūdzot to atcelt tiktāl, ciktāl ar to sabiedrības *max.mobil* prasība ir atzīta par pieņemamu. Sabiedrība *max.mobil* savukārt uzskatīja, ka, tā kā lieta pēc būtības tika izspriesta par labu Komisijai, bija piemērojama Tiesas statūtu 49. panta otrā daļa, kas nepieļāva Komisijas apelācijas sūdzības pieņemamību.

Tiesa noraidīja iebildumu par nepieņemamību, uz ko norādīja sabiedrība *max.mobil* attiecībā uz Komisijas iesniegto apelācijas sūdzību. Tā šajā sakarā atgādināja, ka lēmumi, kas izlemj procesa jautājumus attiecībā uz iebildumu par nepieņemamību saskaņā ar Eiropas Kopienų Tiesas statūtu 49. panta pirmo daļu, ir nelabvēlīgi kādai pusei, ja šis iebildums par nepieņemamību tiek pieņemts vai noraidīts, un ka līdz ar to ir pieņemama apelācijas sūdzība, ko Komisija iesniegusi par Pirmās instances tiesas sprieduma daļu, ar kuru skaidri noraidīts iebildums par nepieņemamību, uz ko tika norādīts attiecībā uz prasību, kas tika celta par tai adresētas sūdzības noraidīšanu, kaut arī Pirmās instances tiesa gala rezultātā noraidīja šo prasību kā nepamatotu. Tiesa turklāt uzskatīja, ka Pirmās instances tiesa nepamatoti atzinusi par pieņemamu sabiedrības *max.mobil* celto prasību un ka tādēļ tās spriedums būtu jāatceļ. Šī lieta deva Tiesai iespēju precizēt judikatūras lietā *Bundesverband der Bilanzbuchhalter/Komisija* (1997. gada 20. februāra spriedums, C-107/95 P, *Recueil*, I-947. lpp.) piemērojamību, saskaņā ar kuru Komisijai, izmantojot kompetenci, kas tai piešķirta ar Līguma 90. panta 3. punktu (jaunajā redakcijā – EKL 86. panta 3. punkts), bija pilnvaras konstatēt, ka noteikts valsts pasākums ir nesaderīgs ar Līguma noteikumiem, un norādīt pasākumus, kas valstij adresātei būtu jāievieš, lai izpildītu pienākumus, kas tai uzlikti ar Kopienų tiesībām. Tā atgādināja, ka no šīs judikatūras izriet, ka vajadzības gadījumā personai var būt tiesības celt prasību atcelt lēmumu, kas dalībvalstij adresēts, pamatojoties uz Līguma 90. panta 3. punktu, ja tiek izpildīti Līguma 173. panta ceturtās daļas (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem – EKL 230. panta ceturtā daļa) nosacījumi. Tiesa turklāt no sprieda, ka no Līguma 90. panta 3. punkta redakcijas un no šā panta visu noteikumu

sistēmas izriet, ka Komisijai nav pienākuma uzsākt tiesvedību minēto noteikumu izpratnē, jo personas nevar prasīt, lai šī institūcija ieņemtu kādu konkrētu nostāju. Tiesa uzskatīja, ka apstākļi, ka prasītāja ir tieši un individuāli ieinteresēta atcelt Komisijas lēmumu par atteikšanos izskatīt tās sūdzību, nepiešķir prasītājai tiesības apstrīdēt šo lēmumu un ka prasītāja tāpat nevar atsaukties uz tiesībām izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekli saskaņā ar Regulu Nr. 17, kas nav piemērojama Līguma 90. pantam. Kā uzskata Tiesa, šis secinājums nav pretrunā ne ar labas pārvaldības principu, ne ar kādu citu Kopienų tiesību vispārīgo principu. Nevienš Kopienų tiesību vispārīgais princips neparedz, ka uzņēmums Kopienų tiesā ir tiesīgs apstrīdēt Komisijas atteikumu uzsākt tiesvedību pret dalībvalsti, pamatojoties uz Līguma 90. panta 3. punktu.

Lietā Komisija/Francija (2005. gada 12. jūlija spriedums, C-304/02, Krājumā vēl nav publicēts) Tiesa izskatīja prasību par valsts pienākumu neizpildi pret Francijas Republiku atbilstīgi EKL 228. panta 2. punktam par Tiesas spriedumu nepildīšanu. Francijas Republikai tika pārņemts, ka šī dalībvalsts nav pildījusi Tiesas 1991. gada 11. jūnija spriedumu (C-64/88, *Recueil*, I-2727. lpp.), kurā tika atzīts, ka Francija nav izpildījusi pienākumus, kas tai uzlikti ar regulām par zivsaimniecību un zivsaimniecības kontroli. Komisija pēc vairākkārtējām pārbaudēm, kas tika veiktas dažādās Francijas ostās, secināja, pirmkārt, ka nepietiekama kontrole turpinās un, otrkārt, ka nepienācīga sodīšana par pārkāpumiem ir vispārzināma lieta, līdz ar to Kopienų tiesiskais regulējums vēl joprojām netiek ievērots. Tādēļ, kā uzskatīja Komisija, Francijas pienākumu neizpilde, pārkāpjot kopējo zivsaimniecības politiku, pēc sprieduma paziņošanas turpinājās, pat ja Francijas valdība centās ieviest Kopienų noteikumus.

Tiesa sākot ar to, ka atgādina, cik svarīgi ir ievērot Kopienų noteikumus kopējās zivsaimniecības politikas jomā, jo pienākumu ievērošana ļauj "nodrošināt zivju resursu aizsardzību, saglabāt jūras bioloģiskos resursus un to izmantošanu ilgstošā laika posmā, pastāvot atbilstošiem sociāliem un ekonomiskiem nosacījumiem". Pēc tam, kad Tiesa bija pārbaudījusi faktus, kas tai tika iesniegti ar Komisijas inspekciju ziņojumiem, tā konstatē, ka Francijas Republika nav nodrošinājusi zvejas kontroli atbilstīgi Kopienų noteikumiem un nav ieviesusi visus pasākumus, ko prasīja 1991. gada 11. jūnija sprieduma lietā Komisija/Francija izpilde.

Attiecībā uz Komisijas norādīto otro iebildumu un, uzskatot, ka Francija nepietiekami soda par kopējās zivsaimniecības politikas noteikumu pārkāpumiem, Tiesa uzsver, ka, ja "dalībvalsts kompetentās iestādes sistemātiski sodītu atbildīgās personas par šādiem pārkāpumiem, tiktu nodrošināta kā zivju resursu saglabāšana un pārvaldīšana, tā arī vienotas zivsaimniecības politikas īstenošana". Tā kā Francija nebija veikusi visu vajadzīgo, lai sistemātiski sodītu pārkāpējus, Tiesa secināja, ka, neieviešot visus pasākumus, ko prasīja 1991. gada 11. jūnija sprieduma lietā Komisija/Francija izpilde, Francija nav izpildījusi savus pienākumus.

Attiecībā uz Francijai piespriežamo finansiālo sankciju un saskaņā ar ģenerāladvokāta 2004. gada 29. aprīļa secinājumiem Tiesa šaubījās, pirmkārt, par sodanaudas piemērošanu, lai gan Komisija bija lūgusi piemērot kavējuma naudu, un, otrkārt, par savām tiesībām uzlikt vienlaicīgi kā sodanaudu, tā kavējuma naudu, un izdeva rīkojumu par mutvārdu procesa atkārtotu sākšanu, jo jautājumi par EKL 228. panta 2. punkta interpretāciju netika izskatīti procesa laikā.

Par iespēju vienlaicīgi piemērot kavējuma naudu un sodanaudu Tiesa atgādina, ka EKL 228. panta 2. punkta mērķis ir "mudināt pienākumus neizpildošās dalībvalstis izpildīt

spriedumu par pienākumu neizpildi un līdz ar to nodrošināt efektīvu Kopienu tiesību piemērošanu". Tiesa norāda, ka ar šo noteikumu paredzētajiem pasākumiem, proti, sodanāda un kavējuma naudai, abām divām ir viens un tas pats mērķis. Kavējuma naudas mērķis ir mudināt dalībvalsti, cik ātri vien iespējams, izpildīt pienākumu, kura neizpilde var turpināties, ja šāds pasākums netiek piemērots (pārliecinoša ietekme), savukārt sodanāda "vairāk balstās uz tādu seku izvērtējumu, kuras attiecīgās dalībvalsts pienākumu neizpildes gadījumā tiek nodarītas privātajām un sabiedrības interesēm, it īpaši, ja pienākuma neizpilde kopš sprieduma, kurā tas tika konstatēts, ir turpinājusies ilgu laiku pēc tam" (iebiedējoša ietekme). Tiesa secina, ka, ja valsts pienākumu neizpilde turpinās ilgu laiku un tajā pašā laikā tai ir tendence vēl ieilgt, ir iespējams piemērot abus šos soda veidus. Saiklim "vai" EKL 228. panta 2. punktā "ir gan alternatīva, gan arī kumulatīva nozīme, un tāpēc tas ir lasāms kontekstā, kādā to izmanto". Tas vien, ka iepriekš izspriestās lietās netika piemēroti kumulatīva rakstura pasākumi, nevar kavēt tā piemērošanu, ja tas šķiet atbilstošs, ņemot vērā lietas apstākļus. Līdz ar to "Tiesai, ņemot vērā lietas apstākļus, katrā lietā piekrist izvērtēt piespriežamās finansiāla rakstura sankcijas", jo Tiesai nav saistoši Komisijas ierosinājumi.

Visbeidzot, Tiesa analizē savu rīcības brīvību attiecībā uz piemērojamām finansiāla rakstura sankcijām. Attiecībā uz sodanādas uzlikšanu dalībvalstij, lai sodītu par sprieduma par valsts pienākumu neizpildi nepildīšanu, Tiesai piekrist kavējuma naudu noteikt tādējādi, ka tā ir piemērota apstākļiem un ir samērīga konstatētajai pienākumu neizpildei un attiecīgās dalībvalsts maksā spējai. Šajā sakarā pamatkritēriji kavējuma naudas piespiedu iedarbības nodrošināšanai attiecībā uz vienotu un efektīvu Kopienu tiesību piemērošanu principā ir pārkāpuma ilgums, tā smagums un attiecīgās dalībvalsts maksā spēja. Piemērojot šos kritērijus, īpaši jāņem vērā, kādas ir pienākumu neizpildes sekas attiecībā uz privātām un sabiedrības interesēm un cik steidzami ir mudināt attiecīgo dalībvalsti izpildīt tās pienākumus.

Tiesa secina, ka Francija ir turpinājusi nepildīt savus pienākumus, un piemēro tai divas finansiāla rakstura sankcijas – EUR 57 761 250 kā kavējuma naudu par katru sešu mēnešu periodu, sākot no šā sprieduma pasludināšanas brīža, jo tā šā sprieduma pasludināšanas brīdī nebija pilnībā izpildījusi minētā 1991. gada 11. jūnija spriedumu Komisija/Francija, un EUR 20 000 000 kā sodanādu.

3.2. Jautājumā par diskrimināciju **Eiropas Savienības pilsonības** dēļ īpaši ir jāpiemin trīs spriedumi.

2005. gada 15. marta spriedumā lietā C-209/03 *Bidar* (Krājums, I-2119. lpp.) tiek aplūkots, vai ar Kopienas tiesībām ir saderīgs *Student support* (studentu atbalsta) piešķiršanas nosacījumi Anglijā un Velsā. Lieta ir par atbalstu, ko studenti saņem uzturēšanās izdevumu segšanai, ko valsts piešķir studentiem kā pazeminātas likmes aizdevumu, kas atmaksājams pēc studiju pabeigšanas, ja aizdevuma saņēmēja ienākumi pārsniedz noteiktu summu. Citas dalībvalsts pilsonis var saņemt šādu aizdevumu, ja tas "pastāvīgi uzturas" Apvienotajā Karalistē un ja triju gadu laikposmā tur ir dzīvojis pirms studiju uzsākšanas. Citas dalībvalsts pilsonis kā students nevar iegūt Apvienotajā Karalistē pastāvīgi dzīvojošas personas statusu.

Denijam Bidaram (*Dany Bidar*), jaunam Francijas pilsonim, kas bija mācījies pēdējos trīs gadus vidusskolā Apvienotajā Karalistē un atradās viena no savas ģimenes locekļa apgādībā, ne reizi nelūdzot sociālo palīdzību, tika atteikts lūgums piešķirt atbalstu

uzturēšanās izdevumu segšanai, ko tas bija lūdzis, uzsākot ekonomikas studijas *University College London*, pamatojoties uz to, ka minētā tiesiskā regulējuma izpratnē viņš nedzīvoja Apvienotajā Karalistē pastāvīgi. Bidars cēla prasību, kas nonāca izskatīšanā *High Court of Justice (England&Wales), Queen`s Bench Division (Administrative Court)*, kura Tiesai uzdeva vairākus prejudiciālus jautājumus.

Pirmais jautājums bija par to, vai pašreiz spēkā esošajās Kopienų tiesībās tāds atbalsts kā šajā lietā joprojām neietilpst Līguma un īpaši EKL 12. panta piemērošanas jomā. Ir zināms, ka Tiesa 1988. gada 21. jūnija spriedumos lietā *Lair* (39/86, *Recueil*, 3161. lpp.) un lietā *Brown* (197/86, *Recueil*, 3205. lpp.) ir nospriedusi, ka atbalsts, ko piešķir studentiem uzturēšanās izdevumiem un mācībām, principā neietilpst Līguma piemērošanas jomā tā 12. panta nozīmē. Šajā sakarā Tiesa precizē, ka EKL 12. pants ir jāaplūko kopā ar noteikumiem par Eiropas Savienības pilsonību, un atgādina, ka Eiropas Savienības pilsonis, kas likumīgi uzturas uzņemošās dalībvalsts teritorijā, var atsaukties uz EKL 12. pantu visos gadījumos, uz kuriem attiecas Kopienų tiesību materiālā piemērojamība, īpaši tajos, kas attiecas uz pārvietošanās un uzturēšanās brīvību, kas noteikta EKL 18. pantā. Attiecībā uz studentiem, kuri ierodas citas dalībvalsts teritorijā ar mērķi tur studēt, nekas Līguma tekstā neliedz uzskatīt, ka viņiem ir liegtas tiesības, ko Līgums piešķir Eiropas Savienības pilsoņiem. Tiesa papildina, ka dalībvalsts pilsonim, kas – kā šajā lietā – dzīvo citā dalībvalstī, kur mācās un pabeidz vidusskolu, nerodoties situācijai, ka viņam nav pietiekamu līdzekļu vai ka viņam nav apdrošināšanas slimības gadījumiem, ir uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz EKL 18. pantu un Direktīvu 90/364⁶. Saistībā ar spriedumiem lietā *Lair* un *Brown* Tiesa konstatē, ka kopš to pasludināšanas ar Māstrihtas Līgumu ir ieviesta Eiropas Savienības pilsonība, kā arī viena nodaļa Līgumā veltīta izglītībai un arodmācībām. Ņemot vērā šos faktus, ir jāuzskata, ka tāds atbalsts kā lietā aplūkotais ietilpst Līguma piemērošanas jomā saistībā ar diskriminācijas aizliegumu, kas noteikts EKL 12. pantā.

Tālāk Tiesa aplūko, vai atšķirīgā attieksme starp valsts pilsoņiem un citu dalībvalstu pilsoņiem – atbalsta piešķiršanas nosacījumi, kas saistīti ar to, vai persona pastāvīgi uzturas vai dzīvo, un kas būtībā var tos diskriminēt – ir attaisnojama. Šajā sakarā tā uzskata, ka dalībvalstis ir aicinātas, organizējot un piemērojot sociālās palīdzības sistēmu, izrādīt zināmu finansiālu solidaritāti ar citu dalībvalstu pilsoņiem, bet norāda, ka ir atļauts rūpēties par to, lai šāda veida atbalsts nekļūst par nesaprātīgu slogu. Attiecībā uz atbalstu studentu uzturēšanās izdevumu segšanai ir leģitīmi nodrošināt noteiktas pakāpes integrāciju, pārlicinoties, ka students noteiktu laikposmu ir pastāvīgi uzturējies uzņemošajā valstī. Savukārt saikne ar darba tirgu, kā gadījumā ar personām, kas lūdz darba meklētāju pabalstus, par ko bija lieta *D`Hoop* (2002. gada 11. jūlija spriedums, C-224/98, *Recueil*, I-6191. lpp.) un lieta *Collins* (2004. gada 23. marta spriedums, C-138/02, *Recueil*, I-2703. lpp.), nevar tikt pieprasīta.

A priori nosacījums, ka lūguma iesniedzējam ir jābūt pastāvīgi dzīvojošam uzņemošajā valstī, arī var būt pieļaujams. Tomēr, tā kā tiesiskajā regulējumā ir izslēgta jebkāda iespēja studentam, kas dzīvo citā dalībvalstī, iegūt pastāvīgā iedzīvotāja statusu un līdz ar to saņemt atbalstu, pat ja viņam patiešām ir izveidojusies saikne ar uzņemošās dalībvalsts sabiedrību, attiecīgais tiesiskais regulējums nav saderīgs ar EKL 12. pantu.

⁶ Padomes 1990. gada 28. jūnija Direktīva 90/364/EEK par uzturēšanās tiesībām (OV L 180, 26. lpp.).

Lietā C-147/03, kurā spriedums pieņemts 2005. gada 7. jūlijā (Krājumā vēl nav publicēts), Eiropas Kopienų Komisija cēla prasību par to, lai tiktu konstatēts, ka Austrija nepilda savus pienākumus, kas izriet no EKL 12. panta, EKL 149. panta un EKL 150. panta sakarā ar tādiem iespējas iegūt augstāko izglītību nosacījumiem, kas tiek piemēroti personām, kas vidusskolas izglītības diplomus saņēmuši citās dalībvalstīs, kas atšķiras no nosacījumiem, ko piemēro Austrijas diplomu saņēmējiem. Austrijas Likums par universitātes izglītību paredz, ka citās dalībvalstīs iegūto diplomu saņēmējiem papildus tam, ka tie atbilst vispārējiem iespējas iegūt augstāko vai universitātes izglītību nosacījumiem, jāpierāda, ka tie atbilst diplomus izsniegušās valsts noteiktajiem īpašajiem izvēlētajā studiju virziena pieejas nosacījumiem, kuri dod tiešas pieejas tiesības šīm studijām, piemēram, sekmīgi jānokārto iestāšanās vai jāsasniedz noteikts līmenis iekļaušanai *numerus clausus*.

Tiesa uzsver, ka Līgumā sniegtās iespējas brīvas pārvietošanās jomā nesasniedz pilnīgu rezultātu, ja persona tiek nostādīta nelabvēlīgā stāvoklī tādēļ vien, ka mēģina tās izmantot. Tas ir īpaši svarīgi izglītības jomā, kuras viens no mērķiem ir tieši veicināt audzēkņu un mācībspēku mobilitāti.

Tiesa konstatē, ka atšķirīgo attieksmi, ko ievieš par sliktu studentiem, kas savu diplomu par vidējo izglītību ieguvuši citā dalībvalstī, nevis Austrijas Republikā, bet arī starp šiem pašiem studentiem atkarībā no dalībvalsts, kurā viņi ir ieguvuši savu diplomu, lai gan tā bez atšķirības ir piemērojama visiem studentiem, lai kāda būtu to pilsonība, var vairāk ietekmēt citu dalībvalstu pilsoņus tādējādi, ka attiecībā pret tiem tiek piemērota netieša diskriminācija, ko Līgums aizliedz.

Tiesa tālāk noraida Austrijas argumentus, lai attaisnotu apstrīdēto tiesisko regulējumu. Pirmkārt, tiek norādīta nepieciešamība nodrošināt valsts izglītības sistēmas vienotību, novēršot strukturālas, personāla un finanšu problēmas, ko radītu masīvs studentu pieplūdums, kas netiek pieļauts pat visstriktāk regulēto dalībvalstu augstākās izglītības sistēmā. Galvenokārt Austrija norāda uz Vācijas studentiem, kas neatbilst noteiktajām prasībām, lai iekļūtu noteiktās universitātēs Vācijā.

Šajā sakarā Tiesa uzskata, ka risinājums pārmērīgam pieprasījumam pēc pieejas noteiktai izglītībai var būt nediskriminējošu pasākumu pieņemšana, tādu kā iestāšanās ieviešana vai minimālā līmeņa prasība. Tā piebilst, ka šādas problēmas ir raksturīgas ne tikai Austrijai; citas dalībvalstis, tostarp Beļģija, ar tām saskaras vai ir saskārušās. Tiesa atgādina, ka Beļģija bija ieviesusi līdzīgus ierobežojumus šajā lietā aplūkotojumiem un pret to tika celta prasība par valsts pienākumu neizpildi, kas tika atzīta par pamatotu (2004. gada 1. jūlija spriedums lietā C-65/03 Komisija/Beļģija, Krājums, I-6427. lpp.). Tiesa secina, ka jebkurā gadījumā Austrija nav konkrēti pierādījusi, ka pastāv risks Austrijas izglītības sistēmai.

Vienlīdz tiek norādīts uz attaisnojumu par nepieciešamību novērst Kopienų tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, Austrijas valdībai uzsverot leģitīmo interesi, kāda var būt dalībvalstij, novēršot to, ka, pateicoties saskaņā ar Līgumu radītajām iespējām, zināmi tās pilsoņi ļaunprātīgi izvairās no viņu valsts tiesību aktu ietekmes arodniecību jomā. Šis arguments ir nešaubīgi noraidīts. Tiesa atzīst, ka Eiropas Savienības studenta, kas savu vidējās izglītības diplomu ir ieguvis kādā dalībvalstī, iespējas iegūt pieeju citas dalībvalsts augstākajai vai universitātes izglītībai ar tādiem pašiem nosacījumiem kā valsts diplomu

saņēmējiem ir Līgumā garantētās studentu brīvas pārvietošanās principa pati būtība un tādējādi tas pats par sevi nevar radīt šo tiesību ļaunprātīgu izmantošanu.

Lieta *Schempp* (2005. gada 12. jūlija spriedums, C-403/03, Krājumā vēl nav publicēts), kas ir par uzturlīdzekļu, kas pārskaitīti citā dalībvalstī dzīvojošam saņēmējam, atskaitīšanu no apliekamajiem ienākumiem, deva Tiesai iespēju precizēt Līguma piemērošanas robežas, ņemot vērā Eiropas Savienības pilsonību. Vācijā attiecīgais tiesību akts par ienākumu nodokli paredz, ka uzturlīdzekļus, kas pārskaitīti dzīvesbiedram, ar kuru šķirta laulība, var tikt atskaitīti no apliekamajiem ienākumiem. Šāda priekšrocība tiek piešķirta arī, ja saņēmēja dzīvesvieta vai tā faktiskā dzīvesvieta ir citā dalībvalstī, ar nosacījumu, ka uzturlīdzekļu aplikšanu ar nodokli saņēmēja valstī apliecina šīs citas dalībvalsts nodokļu administrācija. Egonam Šempam (*Egon Schempp*), Vācijas iedzīvotājam, kurš dzīvo Vācijā, tika atteikts atskaitīt uzturlīdzekļus, ko viņš maksā savai bijušajai dzīvesbiedrei, kura dzīvo Austrijā, jo Austrijas nodokļu tiesības neparedzēja uzturlīdzekļu aplikšanu ar nodokļiem.

Saņemot *Bundesfinanzhof* jautājumus par Vācijas sistēmas saderīgumu ar EKL 12. un 18. pantu, Tiesa vispirms pievērsās jautājumam, vai šādā situācijā ir jāpiemēro Kopienas tiesības. Valdības, kuras iesniegušas savus apsvērumus, faktiski norāda, ka Šempa kungs nav izmantojis savas tiesības uz brīvu pārvietošanos, jo vienīgais ārvalstu elements ir pensijas pārskaitīšana uz citu dalībvalsti. Šajā sakarā Tiesa atgādina, ka Eiropas Savienības pilsonības mērķis nav paplašināt Līguma materiālās piemērošanas jomu un attiecināt to uz iekšējām situācijām, kam nav nekādas saistības ar Kopienas tiesībām. Tā tomēr uzsver, ka kādas dalībvalsts pilsoņa, kas nav izmantojis tiesības uz brīvu pārvietošanos, situācija šā fakta dēļ vien nevar tikt pilnībā pielīdzināta iekšējai situācijai. Šajā lietā tas, ka Šempa kunga bijusi sieva ir izmantojusi savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos, ko tai piešķir Kopienas tiesiskā kārtība, ir ietekmējis Šempa kunga tiesības veikt atskaitījumu Vācijā tādējādi, ka tā nav iekšēja situācija, kam nav nekādas saistības ar Kopienas tiesībām.

Turklāt, ņemot vērā nediskriminācijas principu, Tiesa pārbauda, vai Šempa kunga situāciju varētu salīdzināt ar tādas personas situāciju, kura, pārskaitot uzturlīdzekļus savam/savai bijušajam/bijušajai dzīvesbiedram/dzīvesbiedrei Vācijā, bauda tiesības uz atskaitījumu, un konstatē, ka šis nav tāds gadījums. Tā norāda, ka nelabvēlīgā attieksme, uz ko pamatojas Šempa kungs, rodas no atšķirībām Vācijas un Austrijas nodokļu sistēmās attiecībā uz uzturlīdzekļu aplikšanu ar nodokli. Tomēr saskaņā ar tās judikatūru EKL 12. pants neattiecas uz atšķirīgu attieksmi, kas varētu rasties attiecībā pret personām un uzņēmumiem, kas ir pakļauti Kopienas jurisdikcijai, starp dalībvalstīm pastāvošo atšķirību dēļ, jo šīs atšķirības ietekmē visas personas, uz kurām tās attiecas, saskaņā ar objektīviem kritērijiem un, neskatoties uz viņu pilsonību.

Saistībā ar EKL 18. pantu Tiesa konstatē, ka Vācijas tiesiskais regulējums nekādi netraucē Šempa kungam izmantot tiesības uz brīvu pārvietošanos un uzturēšanos. Ir skaidrs, ka viņa bijušās dzīvesbiedres dzīvesvietas pārcelšana uz Austriju Šempa kungam radīja nelabvēlīgas sekas attiecībā uz aplikšanu ar nodokļiem. Tomēr Tiesa atgādina, ka Līgums negarantē Eiropas Savienības pilsonim to, ka viņa darbības pārcelšana uz citu dalībvalsti, kas nav dalībvalsts, kurā viņš dzīvoja līdz tam, neietekmēs aplikšanu ar nodokļiem. ņemot vērā starp dalībvalstīm pastāvošās tiesiskā regulējuma atšķirības šajā jautājumā, šāda pārcelšana saistībā ar netiešo aplikšanu ar nodokļiem atkarībā no apstākļiem pilsonim var būt vairāk vai mazāk izdevīga vai neizdevīga. Šis princips piemērojams *a fortiori* tādai situācijai, kurā attiecīgā persona

pati neizmanto savas pārvietošanās tiesības, bet apgalvo, ka ir cietusi no atšķirīgas attieksmes pēc tam, kad viņa bijusi dzīvesbiedre/bijušais dzīvesbiedrs ir pārcēlusies/pārcēlies uz citu dalībvalsti.

3.3. Jautājumā par **preču brīvu apriti** jāvērs uzmanība uz lietu Komisija/Austrija (2005. gada 15. novembra spriedums, C-320/03, Krājumā vēl nav publicēts) par Tiroles ministru prezidenta 2003. gada 27. maija noteikumiem, ar ko uz autoceļa A 12 Innas ielejā ierobežo kustību (sektorālais kustības aizliegums). Šie noteikumi paredz aizliegumu kravas automašīnām, kas smagākas par 7,5 tonnām un kas pārvadā noteiktas preces, tādas kā atkritumus, oļus, zemi, motortransporta līdzekļus, guļbaļķus vai graudaugus, pārvietoties pa vienu no autoceļa A 12 joslām Innas ielejā 46 km posmā. Šie noteikumi paredz uzlabot gaisa kvalitāti, lai nodrošinātu cilvēku veselības, kā arī faunas un floras ilgstošu aizsardzību.

Tā kā Komisija cēla prasību par valsts pienākumu neizpildi, Eiropas Kopienų Tiesa konstatēja, ka, izdodot apstrīdētos noteikumus, Austrijas Republika nav izpildījusi pienākumus, ko tai uzliek EKL 28. un 29. pants.

Pārvietošanās sektorālais aizliegums kavē preču brīvu apriti un īpaši to brīvu tranzītu un līdz ar to ir uzskatāms par pasākumu ar kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību, kas nav saderīgs ar Kopienų tiesībām, kas izriet no minētajiem pantiem, ko turklāt nevar attaisnot ar obligātām prasībām par vides aizsardzību, ņemot vērā to nesamērīgo raksturu.

Tiesa uzskata, ka pirms tik radikāla pasākuma kā šā aizlieguma pieņemšana Austrijas iestādēm bija rūpīgi jāizvērtē iespēja ieviest brīvu apriti mazāk ierobežojošus pasākumus un no tiem neizvairīties, izņemot gadījumu, kad nepārprotami ir pierādīts, ka tie nav piemēroti mērķa sasniegšanai. Precīzāk, ņemot vērā pausto mērķi novirzīt attiecīgo preču transporta plūsmu no autoceļa uz dzelzceļu, minētajām iestādēm pirms lēmuma pieņemšanas par Tiroles noteikumos noteiktā pasākuma īstenošanu bija jānodrošina, lai dzelzceļa kapacitāte būtu pietiekama un piemērota šādai kustībai. Tiesa uzskata, ka šajā gadījumā nav nepārprotami pierādīts, ka Austrijas iestādes, izstrādājot strīdīgos noteikumus, ir pietiekami izpētījušas jautājumu par to, vai mērķi – samazināt piesārņojošo vielu izplūdi – var sasniegt arī ar citiem, brīvu apriti mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un vai tik tiešām pastāvēja reāls alternatīvs risinājums attiecīgo preču pārvadāšanai, izmantojot citus transporta veidus vai citus autoceļu maršrūtus. Turklāt Tiesa uzskata, ka divu mēnešu pārejas perioda termiņš no strīdīgo noteikumu pieņemšanas līdz Austrijas iestāžu paredzētajam laikam sektorālā kustības aizlieguma īstenošanai acīmredzami nav pietiekams, lai attiecīgās ieinteresētās personas saprātīgi varētu pielāgoties jaunajiem apstākļiem.

3.4. Trīs lauksaimniecības jomā pieņemtie spriedumi attiecas, pirmkārt, uz Kopienų tiesisko regulējumu bioloģiski saražoto preču jomā, otrkārt, uz šo pašu tiesisko regulējumu attiecībā uz aizsargātiem ģeogrāfiskiem nosaukumiem un izcelsmes norādēm, un, treškārt, uz Kopienų saistībām vīnkopības nozarē attiecībā uz Ungāriju atbilstoši 1993. gada nolīgumam. Tiesas 2005. gada 14. jūlija spriedums lietā Komisija/Spānija (C-135/03, Krājumā vēl nav publicēts) attiecas uz dalībvalstu pienākumiem, kas izriet no Regulas Nr. 2092/91⁷, kas vēlāk vairākkārt grozīta.

⁷ Padomes 1991. gada 24. jūnija Regula (EEK) Nr. 2092/91 par lauksaimniecības produktu bioloģisko ražošanu un norādēm par to uz lauksaimniecības produktiem un pārtikas produktiem (OV L 198, 1. lpp.).

Saskaņā ar šo regulu produktam ir norādes uz bioloģiskās ražošanas metodi, ja marķējumā, reklāmas materiālos vai komerciālos dokumentos šāds produkts tiek aprakstīts ar katrā dalībvalstī lietotu apzīmējumu, kas pircējam norāda, ka tas iegūts, izmantojot bioloģisko ražošanu. Regulā, tās 1991. gada redakcijā, ir saraksts, kurā visās 11 tā laika Kopienas oficiālajās valodās katrai no dalībvalstīm ir norādīts viens vai divi apzīmējumi. Spāņu valodai ir norādīts tikai apzīmējums "*ecológico*" un tā saīsinājums "*eco*".

Grozījums Regulā, kas ieviests 2004. gadā ar Regulu Nr. 392/2004⁸, noteic, ka šajā sarakstā ietvertie nosaukumi, to saīsinājumi (tādi kā "*bio*", "*eco*") vai ierastie deminutīvi, kas izmantoti vieni paši vai kopā ar citiem vārdiem, tiek uzskatīti par norādēm uz bioloģisko ražošanu visā Kopienā un visās Kopienas oficiālajās valodās.

Spānijas tiesiskais regulējums rezervē vārdu "*ecológico*", "*eco*" un to atvasinājumus bioloģiskajai ražošanai, bet atļauj lietot vārdus "*biológico*", "*bio*" un to atvasinājumus produktiem, kas neatbilst šīm prasībām. Uzskatot, ka šis regulējums ir pretrunā ar Kopienų regulējumu, Komisija 2003. gadā cēla prasību Eiropas Kopienų Tiesā par pienākumu neizpildi.

Tiesa sāk ar to, ka norāda, ka apzīmējumu, kas norāda uz bioloģisko ražošanu, saraksts, kas ietverts Regulas Nr. 2092/91 grozītās redakcijas 2. pantā, nav izsmeļošs un ka līdz ar to dalībvalstis, grozot savā teritorijā spēkā esošo apzīmējumu pielietojumu, lai atsauktos uz bioloģiskās ražošanas metodi, var ieviest savās valsts tiesību normās citus apzīmējumus, nevis tikai attiecīgajā sarakstā minētos.

Attiecībā īpaši uz spāņu valodu Tiesa uzskata, ka Spānijas valdībai nevar pārmest, ka tā nav aizliegusi produktu, kuri nav iegūti ar bioloģiskām ražošanas metodēm, ražotājiem lietot citus apzīmējumus vai to atvasinājumus, tādus kā "*biológico*" vai "*bio*", jo iepriekšējā redakcijā pirms 2004. gada Regulas 2. pantā norādītajā sarakstā bija norādīts tikai viens apzīmējums "*ecológico*", kas ietver atvasinājumu "*eco*". No šā panta redakcijas vēl jo mazāk izriet, ka atvasinājums "*bio*", pamatojoties uz to, ka šajā pantā tas minēts kā ierasti lietots atvasinājums, ir īpaši jāaizsargā visās dalībvalstīs un visās valodās, tostarp tajās, kuras minētas šā paša panta sarakstā un kurās apzīmējumi neatbilst franču valodas vārdam "*biologique*". Tā kā Kopienų tiesībās noteikto pienākumu neizpilde ir jānovērtē atbilstoši dalībvalsts situācijai argumentētajā atzinumā noteiktā termiņa beigās, Tiesa var tikai konstatēt, ka pienākumu neizpilde, kas ir jāizvērtē, salīdzinot ar attiecīgās Kopienų regulas redakciju pirms 2004. gada, šajā lietā nepastāv.

Jebkurā gadījumā Komisija nav pierādījusi, ka jēdzieni "*biológico*" un "*bio*" liek Spānijas pircējiem domāt, ka attiecīgie produkti ir iegūti ar bioloģiskās ražošanas metodēm.

Līdz ar to Tiesa noraida Komisijas prasību.

⁸ Padomes 2004. gada 24. februāra Regula (EK) Nr. 392/2004, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 2092/91 par lauksaimniecības produktu bioloģisko ražošanu un norādēm par to uz lauksaimniecības produktiem un pārtikas produktiem (OV L 65, 1. lpp.).

Apvienotajās lietās Vācija/Komisija un Dānija/Komisija (2005. gada 25. oktobra spriedums, C-465/02 un C-466/02, Krājumā vēl nav publicēts) Tiesa izskatīja prasību atcelt tiesību aktu saistībā ar Regulu Nr. 1829/2002⁹ (turpmāk tekstā – “apstrīdētā regula”).

1996. gada 12. jūnijā, izmantojot Regulu Nr. 1107/96¹⁰, Komisija iekļāva grieķu sieru “feta” kā cilmes vietas apzīmējumu Kopienu aizsargāto nosaukumu un aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrā. Tomēr ar 1999. gada 16. marta spriedumu apvienotajās lietās Dānija u.c./Komisija (C-289/96, C-293/96 un C-299/96, *Recueil*, I-1541. lpp.) Tiesa atcēla šo reģistrāciju, pamatojot, ka Komisija nav ņēmusi vērā, ka šo apzīmējumu jau ilgu laiku izmanto ne tikai Grieķijas Republikā, bet arī dažās citās dalībvalstīs. Tādēļ Komisija atkārtoti pārbaudīja nosaukumu “feta” atbilstoši dalībvalstīm nosūtītajām aptaujas anketām attiecībā uz siera ar nosaukumu “feta” ražošanu un patēriņu, kā arī šī nosaukuma popularitāti katras dalībvalsts patērētāju vidū. Ievērojot Regulā Nr. 2081/92¹¹ noteikto procedūru, Komisija pieņēma apstrīdēto regulu, ar kuru no jauna ieviesa “feta” kā cilmes vietas nosaukumu Kopienu aizsargāto nosaukumu reģistrā.

Līdz ar to Vācijas valdība un Dānijas valdība, apstrīdot jauno regulu, iesniedza prasību, norādot uz trīs pamatiem. Pirmais pamats – dokumentu vācu valodā nenosūtišana Vācijas valdībai. Šo pamatu Tiesa noraidīja, jo šāds pārkāpums nav pietiekams, lai atceltu regulu. Otrs pamats – ģeogrāfiskās zonas kā “fetas” izcelsmes reģiona noteikšana. Trešais pamats sastāv no diviem punktiem, pirmais – apzīmējums “feta” ir kļuvis par vispārīgu apzīmējumu un otrais – nepietiekams Komisijas pamatojums, jo tā cilmes vietas nosaukuma piešķiršanu “fetai” pamato ar konstatējumu, ka nav pierādīts apzīmējuma “feta” vispārīgais raksturs.

Vācijas valdība un Dānijas valdība apgalvo, ka ir pārkāpts Pamatregulas Nr. 2081/92 2. panta 3. punkts, jo vārds “feta” ir cēlies no itāļu valodas vārda un nozīmē “šķēle”, un ka šis apzīmējums ir kļuvis vispārīgs. Faktiski, tā kā šis vārds nav ģeogrāfisks nosaukums, tas ir ieguvis tādu ģeogrāfisku nozīmi, kas neattiecas uz visu dalībvalsts teritoriju. Ne “fetas” kvalitāte, ne tā būtiskās vai izņēmuma īpašības nav atkarīgas no ģeogrāfiskās vides. Turklāt nav norādīts neviens objektīvs iemesls, lai pierādītu, kāpēc no ģeogrāfiskajiem reģioniem, kas noteikti, lai veiktu reģistrāciju, izslēgti atsevišķi Grieķijas reģioni. Visbeidzot, Dānija atgādina, ka “fetas” izcelsmes vieta ir nevis viena pati Grieķija, bet gan Balkāni kopumā.

Tiesa atgādina nosacījumus, saskaņā ar kuriem produkts vai pārtikas prece var tikt aizsargāta ar izcelsmes vietas apzīmējumu saskaņā ar Pamatregulas 2. panta 3. punktu. Tradicionālam apzīmējumam, kas nav ģeogrāfisks apzīmējums, ir cita starpā jāapzīmē produkts vai pārtikas prece, kam ir vai nu “noteikta reģiona vai konkrētas vietas izcelsme”. Turklāt šis noteikums, kas atsaucas uz šīs pašas regulas 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta otro ievilkumu, noteic, ka “lauksaimniecības produktu vai pārtikas preces kvalitātei vai īpašībām lielā mērā vai pilnīgi jābūt saistītām ar ģeogrāfisku vidi un tai piemītošiem dabas

⁹ Komisijas 2002. gada 14. oktobra Regula (EK) Nr. 1829/2002, ar ko groza pielikumu Regulai (EK) Nr. 1107/96 attiecībā uz nosaukumu “Feta” (OV L 277, 10. lpp.).

¹⁰ Komisijas 1996. gada 12. jūnija Regula (EK) Nr. 1107/96 par ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu reģistrāciju saskaņā ar procedūru, kas izklāstīta Padomes Regulas (EEK) Nr. 2081/92 17. pantā (OV L 148, 1. lpp.).

¹¹ Padomes 1992. gada 14. jūlija Regula (EEK) Nr. 2081/92 par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu aizsardzību (OV L 208, 1. lpp.).

un cilvēka faktoriem un ka šī produkta vai šīs pārtikas preces ražošanai, apstrādei un sagatavošanai jābūt veiktai attiecīgajā ģeogrāfiskajā apgabalā". "Norādītajam izcelsmes apgabalam ir jāietver homogēni dabas faktori, kas to norobežo attiecībā pret blakus esošiem apgabaliem."

Saskaņā ar definētajiem kritērijiem Tiesa pārbauda, vai apstrīdētajā regulā norādītā izcelsmes reģiona definīcija atbilst Pamatregulas 2. panta 3. punkta noteikumiem. Ņemot vērā, ka ģeogrāfiskās izcelsmes zona un "fetas" ražošanas zona būtība nosedz Grieķijas kontinentālo daļu, kurai piemīt ģeomorfoloģiskās īpašības un dabiskie faktori, kas atšķiras no kaimiņvalstu zonām, Tiesa secina, ka "apgabala norobežošana šajā lietā nav veikta mākslīgi", un līdz ar to noraida prasītāju norādīto pamatu.

Attiecībā uz pamatu par to, ka "feta" ir kļuvis par vispārīgu apzīmējumu, Vācijas valdība apgalvo, ka patērētājiem pastāv sajaukšanas iespēja tādēļ, ka ne tikai Grieķija, bet arī citas dalībvalstis ražo un patērē "fetu". Dānijas valdība savukārt uzsver, ka ar Regulu tiek pārkāpts Pamatregulas 3. panta 1. punkts un 17. panta 2. punkts, jo, ja nosaukumam ir sugas vārda raksturs vai ja tas šo raksturu ir ieguvis vēlāk, tad nosaukums to neatgriezeniski saglabā uz visiem laikiem. Minētā valdība piebilst, ka Dānijā "fetas" ražošanā un laišanā tirgū tiek ievērotas tradicionālās metodes.

Šajā sakarā Tiesa vēlreiz aplūko nosacījumus, kas noteikti Pamatregulas 3. panta 1. punktā, lai noteiktu, vai vārds ir kļuvis par sugas vārdu. "Tas, ka noteiktās dalībvalstīs produktu likumīgi pārdod ar kādu nosaukumu, var būt faktors, kas jāņem vērā, nosakot, vai šis nosaukums ir kļuvis par sugas vārdu Regulas Nr. 2081/92 3. panta 1. punkta izpratnē". Tomēr, ņemot vērā ražošanas situāciju Grieķijā un ražošanu citās dalībvalstīs, Tiesa secina, ka "fetas" ražošana vēl arvien ir koncentrēta Grieķijā. Turklāt Tiesa analizē "fetas" patēriņu dalībvalstīs un no tā secina, ka "85 % no siera "feta" patēriņa Kopienā, rēķinot uz vienu cilvēku gadā, attiecas uz Grieķiju". Visbeidzot, Tiesa konstatē, ka ne Grieķijā, bet citās dalībvalstīs pārdotais "feta" tiek laists tirgū kā ar Grieķijas Republiku saistīts siers pat tad, ja patiesībā tas ir ražots citā dalībvalstī. Līdz ar to Tiesa noraida argumentu par to, ka "feta" ir kļuvis par vispārīgu apzīmējumu.

Attiecībā uz Vācijas valdības argumentu, saskaņā ar kuru apstrīdētās regulas pamatojums nav pietiekams, Tiesa atgādina, ka "EKL 253. pantā norādītajam pamatojumam ir jāatbilst attiecīgā akta būtībai un skaidri un nepārprotami jāparāda akta autores institūcijas argumentācija, lai ieinteresētās personas būtu informētas par ieviesto pasākumu pamatojumu un kompetentā tiesa varētu veikt savu kontroli". Tomēr akta autoram nav jāizsaka viedoklis par acīmredzami otršķirīgiem apstākļiem vai jāatspēko potenciālie iebildumi. Līdz ar to Komisijas Pamatregulā norādītie iemesli, kuru rezultātā tā ir nonākusi pie secinājuma, ka nosaukums "feta" nav sugas vārds Pamatregulas 3. panta izpratnē, ir pietiekams pamatojums saskaņā ar EKL 253. pantu.

Tiesa līdz ar to noraida prasību, uzskatot, ka Regula par nosaukuma "feta" iekļaušanu aizsargāto cilmes vietu nosaukumu reģistrā ir likumīga.

Lietā *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia* un *ERSA* (2005. gada 12. maija spriedums, C-347/03, Krājumā vēl nav publicēts) Tiesa izskatīja lūgumu par prejudiciālā nolēmuma

sniegšanu par Lēmuma 93/724¹² (turpmāk tekstā – “EK-Ungārijas nolīgums par vīniem”) un Regulas (EK) Nr. 753/2002¹³ interpretāciju.

Tocai friulano vai *Tocai italico* ir vīnkoka veids, ko tradicionāli kultivē Friuli-Venēcijas Džulijas reģionā (Itālija) un izmanto baltvīna ražošanai, ko tirgū laiž ar īpašām ģeogrāfiskām norādēm, tādām kā “*Collio*” un “*Collio goriziano*”. 1993. gadā Eiropas Kopiena un Ungārijas Republika noslēdza nolīgumu par iepriekšminētajiem vīniem, ar kuru aizliedz izmantot vārdu “*Tocai*”, lai apzīmētu minētos itāļu vīnus pēc pārejas perioda beigām (2007. gada 31. marta) un lai aizsargātu Ungārijas ģeogrāfiskās cilmes vietas apzīmējumu “*Tokaj*”. Friuli-Venēcijas-Džulijas autonomais reģions un *Agenzia Regionale per lo sviluppo Rurale (ERSA)* (Lauku attīstības reģionālā aģentūra) (turpmāk tekstā – “prasītājas”) cēla prasību *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacio Administratīvā tiesa) par kāda valsts noteikuma, ko pieņēmusi šī aģentūra, atcelšanu. Prasītājas būtībā norāda, ka Kopienai nebija kompetences noslēgt šo nolīgumu ar Ungāriju, ka aizliegums bija pretrunā ar citiem šā nolīguma noteikumiem, ka nolīgums tika pamatots, nepareizi atainojot reālo situāciju, un līdz ar to attiecīgais noteikums nav spēkā saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, ka ar tirdzniecību saistītās intelektuālā īpašuma tiesības, kas noteiktas Līguma par Pasaules Tirdzniecības organizācijas izveidošanu 1.C pielikumā (turpmāk tekstā – “*TRIPS* līgums”), ir pārākas par aizliegumu un ka aizliegums nav saderīgs ar tiesībām uz īpašumu, ko aizsargā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk tekstā – “*ECTK*”).

Tribunale amministrativo regionale per il Lazio nolēma apturēt tiesvedību lietā un uzdot Tiesai virkni prejudiciālo jautājumu.

Iesniedzējtiesa vispirms būtībā jautā, kāda tiesiskā bāze ir piemērota, lai pieņemtu lēmumu 93/724 un lai viena pati Kopiena noslēgtu EK-Ungārijas nolīgumu par vīniem – EK-Ungārijas Asociācijas līgums, kas noslēgts pirms nolīguma par vīniem, vai EKL 133. pants. Tiesa apstiprina, ka EKL 133. pants ir attiecināms uz tiesību aktu, kas attiecas uz starptautisko tirdzniecību, tajā ziņā, ka tas īpaši domāts, lai veicinātu, atvieglotu un tieši un tūlītēji ietekmētu tirdzniecību ar attiecīgajām precēm. Šajā lietā EK-Ungārijas nolīgums par vīniem atbilst Regulas Nr. 822/87¹⁴ par vīna tirgu kopīgo organizāciju 63. pantā noteiktajam, un tā galvenais mērķis ir veicināt tirdzniecību starp līgumslēdzējām pusēm, savstarpēji atvieglot Ungārijas vīnu laišanu tirgū un nodrošinot šiem vīniem tādu pašu aizsardzības līmeni kā tas, kāds paredzēts kvalitatīvajiem vīniem, kas ražoti noteiktā cilmes reģionā Kopienā, no vienas puses, un vīnu, kas ražoti Kopienā, laišanu šīs valsts tirgū, no otras puses. Līdz ar to tikai Kopienai bija kompetence slēgt attiecīgo līgumu, jo tas izriet no tās ekskluzīvās kompetences.

Turklāt Tiesai tika vaicāts, vai, ja EK-Ungārijas nolīgums par vīniem būtu likumīgs, aizliegums lietot nosaukumu “*Tocai*” Itālijā pēc 2007. gada 31. marta nav spēkā un nav

¹² Padomes 1993. gada 23. novembra Lēmums 93/724/EK par līguma noslēgšanu starp Eiropas Kopieni un Ungārijas Republiku par vīnu nosaukumu savstarpējo aizsardzību un kontroli (OV L 337, 93. lpp.).

¹³ Komisijas 2002. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 753/2002, ar ko paredz konkrētus noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr. 1493/1999 piemērošanai attiecībā uz konkrētu vīna nozares produktu aprakstu, apzīmējumu, noformējumu un aizsardzību (OV L 118, 1. lpp.).

¹⁴ Padomes 1987. gada 16. marta Regula (EEK) Nr. 822/87 par vīna tirgus kopējo organizāciju (OV L 84, 1. lpp.).

piemērojams, jo tas neatbilst homonīmu lietošanas noteikumiem, kas paredzēti minētā nolīguma 4. panta 5. punktā, kas noteiktos apstākļos ļauj izmantot divus homonīmus apzīmējumus vienlaicīgi. Šajā sakarā Tiesa atgādina, ka EK-Ungārijas nolīguma par vīniem 4. panta 5. punktā paredzētā homonīmu nosaukumu izmantošanas sistēma attiecas uz ģeogrāfiskām norādēm, kas tiek aizsargātas saskaņā ar šo pašu nolīgumu. Tomēr, tā kā norādes "*Tocai friulano*" un "*Tocai italico*" atšķirībā no Ungārijas vīnu apzīmējumiem "*Tokaj*" un "*Tokaji*" ir vīnogulāja vai vīnkoka šķirnes nosaukumi, ko Itālijā atzīst par izmantojamiem noteiktu kvalitatīvo vīnu ražošanai noteiktā reģionā, tos nevar uzskatīt par ģeogrāfiskām norādēm šā nolīguma izpratnē. Aizliegums lietot nosaukumu "*Tocai*" Itālijā pēc EK-Ungārijas nolīgumā par vīniem noteiktā pārejas perioda beigām nav pretrunā ar homonīmu nosaukumu sistēmu, kas paredzēta šā paša nolīguma 4. panta 5. punktā.

Ar citu jautājumu iesniedzējtiesa vaicāja Tiesai, vai *TRIPS* līguma 22.–24. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, pastāvot homonimitātei, katrs no nosaukumiem var turpmāk tikt lietots ar noteiktiem nosacījumiem. Tiesa atgādina par PTO *TRIPS* līguma noteikumu saturu un vēlreiz apstiprina, ka pretēji Ungārijas apzīmējumam Itālijas apzīmējumi nav ģeogrāfiskas norādes EK-Ungārijas nolīguma par vīniem izpratnē. Tā uz uzdoto jautājumu atbild, ka *TRIPS* līguma 22.–24. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, kāds ir pamata prāvā, šīs tiesību normas nenosaka to, ka turpmāk šo nosaukumu būs iespējams lietot, neskatoties uz divkāršu nosacījumu, ka attiecīgajiem ražotājiem tas ir bijis jālieto iepriekš vai nu vismaz 10 gadus pirms 1994. gada 15. aprīļa, vai arī labticīgi – pirms šā datuma un ka tajā skaidri jābūt norādītai valstij, reģionam vai vietai, kurā tikuši ražoti aizsargājamie vīni, tā, lai patērētāji netiktu maldināti.

Pēc iesniedzējtiesas lūguma Tiesa pārbauda arī, vai tiesības uz īpašumu, kas paredzētas ECTK un Pamattiesību hartā, attiecas uz intelektuāla īpašuma tiesībām, kas ietver tiesības attiecīgajiem saimnieciskās darbības subjektiem atsaukties uz apzīmējumu "*Tocai*" pēc pārejas perioda, apstrīdot aizliegumu, kas ietverts EK-Ungārijas nolīgumā par vīniem. Tiesa uzskata, ka īpašuma tiesības neaizliedz kāda Itālijas autonomā reģiona attiecīgajiem saimnieciskās darbības subjektiem liegt iespēju lietot nosaukumu "*Tocai*" norādēs "*Tocai friulano*" vai "*Tocai italico*", lai aprakstītu un noformētu noteiktus konkrētā Itālijas reģionā ražotus kvalitatīvos vīnus pēc šā pārejas perioda. Šis aizliegums tiktāl, ciktāl tas neizslēdz jebkādu saprātīgu attiecīgo itāļu vīnu tirgū laišanas metodi, nav uzskatāms par īpašuma atņemšanu ECTK Pirmā protokola 1. panta pirmās daļas izpratnē. Turklāt, pat ja tiktu uzskatīts, ka šis aizliegums ir pamattiesību uz īpašumu ierobežojums, to varētu attaisnot, jo šā apzīmējuma, kas ir Ungārijas vīnu ģeogrāfiskā apzīmējuma "*Tokaj*" homonīms, izmantošanas aizlieguma mērķis ir vispārējās interesēs veicināt savstarpējo tirdzniecību starp līgumslēdzējpusēm, dodot priekšroku saskaņā ar savstarpību noteiktu vīnu laišanai tirgū, izmantojot ģeogrāfisku apzīmējumu.

3.5. Darba ņēmēju brīvas pārvietošanās jomā uzmanība jāvelta 2005. gada 15. septembra spriedumam *Ioannidis* (C-258/04, Krājumā vēl nav publicēts), kurā Tiesa pievērsās kāda Grieķijas pilsoņa situācijai, kurš 1994. gadā pēc vidējās izglītības iegūšanas Grieķijā bija ieradies Beļģijā un saņēmis apliecinājumu par iegūtās vidējās izglītības diploma atbilstību. Pabeidzot triju gadu mācības kādā Ljēžas mācību iestādē, viņš saņēma fizioterapeita diplomu un pēc tam reģistrējās kā darba meklētājs. Tad no 2000. gada oktobra līdz 2001. gada jūnijam apmeklēja apmaksātas mācības Francijā, pēc kurām atgriezās Beļģijā, kur iesniedza lūgumu saņemt "gaidīšanas pabalstu" – bezdarbnieka pabalstu, ko Beļģijas tiesību akti

paredz jauniešiem sakarā ar to, ka viņi meklē savu pirmo darbu. Viņa lūgums tika noraidīts, jo viņš neatbilda tajā laikā spēkā esošajiem pabalsta piešķiršanas nosacījumiem, šajā gadījumā – nosacījumam par pabeigtu vidējo izglītību Beļģijā vai studijām vai arodapmācību šajā pašā vai atbilstošā līmenī kādā citā dalībvalstī kā bērnam, kas ir Beļģijā dzīvojoša migrējoša darba ņēmēja apgādībā EKL 39. panta izpratnē.

Tiesvedības, kas radās sakarā ar ieinteresētas personas celto prasību par šo atteikumu, gaitā Ljēžas Darba tiesa uzdeva Tiesai jautājumus par Beļģijas sistēmas saderīgumu ar Kopienas tiesībām.

Vispirms Tiesa atgādina, ka EKL 39. pants ir attiecināms uz dalībvalsts pilsoņiem, kuri meklē darbu citā dalībvalstī, un tādējādi viņi bauda šā panta 2. punktā noteiktās tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi.

Tiesas atbilde lielākoties pamatota ar tās neseno judikatūru, īpaši lietās *D`Hoop* (2002. gada 11. jūlija spriedums, C-224/98, *Recueil*, I-6191. lpp.) un *Collins* (2004. gada 23. marta spriedums, C-138/02, *Recueil*, I-2703. lpp.).

Faktiski Tiesa atgādina, ka spriedumā lietā *Collins* tā ir nospriedusi, ka, ņemot vērā Eiropas Savienības pilsonības izveidošanu un tiesību uz vienlīdzīgu attieksmi, ko bauda Eiropas Savienības pilsoņi, interpretāciju, vairs nav iespējams, ka EKL 39. panta 2. punkts nebūtu attiecināms uz finansiālu pabalstu, kura nolūks ir atvieglot pieeju darbam dalībvalsts darba tirgū. Turklāt tā jau spriedumā lietā *D`Hoop* ir atzinusi, ka Beļģijas tiesiskajā regulējumā paredzētie gaidīšanas pabalsti ir sociālie pabalsti, kuru mērķis ir atvieglot jauniešiem pāreju no mācībām uz darba tirgu. Līdz ar to persona ir tiesīga atsaukties uz EKL 39. pantu, lai pamatotu, ka jautājumā par gaidīšanas pabalsta piešķiršanu viņu nevar diskriminēt pilsonības dēļ. Tomēr nosacījumu par vidējās izglītības pabeigšanu Beļģijā ir vieglāk izpildīt valsts pilsoņiem, un līdz ar to šis nosacījums nelabvēlīgā situācijā var nostādīt galvenokārt citu dalībvalstu pilsoņus.

Attiecībā uz iespējamu šādas atšķirīgas attieksmes attaisnojumu Tiesa vēlreiz norāda uz spriedumu lietā *D`Hoop*, kurā tā nosprieda, ka, ja ir leģitīmi tas, ka valsts likumdevējs vēlas nodrošināt reālas saiknes esamību starp personu, kas lūdz piešķirt gaidīšanas pabalstu, un attiecīgo ģeogrāfisko darba tirgu, viens vienīgs nosacījums par vietu, kurā iegūts vidējās izglītības diploms, tomēr ir pārāk vispārīgs un ekskluzīvs un pārsniedz to, kas ir nepieciešams attiecīgā mērķa sasniegšanai. Visbeidzot, faktu, ka Beļģijas tiesiskais regulējums tomēr piešķir tiesības uz gaidīšanas pabalstu lūguma iesniedzējam, ja tas ir saņēmis ekvivalentu diplomu citā dalībvalstī un ja tas atrodas Beļģijā dzīvojoša migrējoša darba ņēmēja apgādībā, Tiesa uzskata *a contrario*, ka persona, kas studē augstskolā kādā dalībvalstī un tajā iegūst diplomu pēc tam, kad ir ieguvusi vidējo izglītību citā dalībvalstī, varētu ļoti labi attaisnot, ka pastāv reāla saikne ar pirmās valsts darba tirgu, pat ja viņš nav šajā valstī dzīvojošu migrējošu darba ņēmēju apgādībā. Tiesa uzsver, ka jebkurā gadījumā Beļģijā dzīvojošu migrējošu darba ņēmēju apgādībā esošo bērnu tiesības uz gaidīšanas pabalstiem izriet no Regulas Nr. 1612/68¹⁵ 7. panta 2. punkta neatkarīgi no tā, vai personai pastāv reāla saikne ar attiecīgo ģeogrāfisko darba tirgu.

¹⁵ Padomes 1968. gada 15. oktobra Regula (EEK) Nr. 1612/68 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Kopienā (OV L 257, 2. lpp.).

3.6. Kopienų tiesību prasības **brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības** jomā ir bijušas būtiskas piecās lietās, kuras būtu jāpiemin; pirmās divas lietas ir par publisko pakalpojumu koncesiju, trešā – par brīvību un valsts nodokļu tiesiskā regulējuma pārklāšanos, ceturtā – par Direktīvas 96/71 par dabā ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā prasībām un piektā – par telekomunikācijām.

Lietā *Coname* (2005. gada 21. jūlija spriedums, C-231/03, Krājumā vēl nav publicēts) Tiesa izskatīja lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par EKL 43., 49., 81. un 86. panta, kā arī nediskriminācijas principa, pārskatāmības principa un vienlīdzīgas attieksmes principa interpretāciju.

Šajā lietā *Coname* (*Consortio Aziende Metano*) noslēdza ar *Comune di Cingia de' Botti* līgumu par pakalpojumu sniegšanu saistībā ar metāna gāzes tīkla uzturēšanu, vadību un uzraudzību laika posmā no 1999. gada 1. janvāra līdz 2000. gada 31. decembrim. Pēc tam pašvaldības padome, tieši piešķirot koncesiju, uzticēja *Padania* sniegt ar metāna gāzes piegādes iekārtu pārvaldību, izplatīšanu un uzturēšanu saistītus pakalpojumus laika posmā no 2000. gada 1. janvāra līdz 2005. gada 31. decembrim. *Coname* apstrīdēja šādu lēmumu, pamatojot ar to, ka pašvaldībai bija jāorganizē konkurss. *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai vienu prejudiciālo jautājumu. Jautājums ir par to, vai EKL 43., 49. un 81. pants neļauj pašvaldībai koncesiju par gāzes piegādes valsts pakalpojumu pārvaldību piešķirt tieši, t.i., neorganizējot konkursu, sabiedrībai, kurā lielākā kapitāla daļa pieder valstij un kurā šai pašvaldībai piederošā kapitāla daļa ir 0,97 %.

Tiesa vispirms atgādina, ka direktīvas par publiska iepirkuma piešķiršanu neregulē koncesijas piešķiršanu un ka līdz ar to tās ir jāizskata saskaņā ar pamatbrīvībām, kas paredzētas Līgumā. Tiesa izslēdz arī EKL 81. panta piemērošanu, jo šis pants skar tikai vienošanās uzņēmumu starpā.

Tā kā arī uzņēmums, kas dibināts citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā atrodas līgumu slēdzošā pašvaldība, varētu būt ieinteresēts iegūt minēto koncesiju, šīs koncesijas piešķiršana uzņēmumam, kas dibināts minētajā valstī, nenodrošinot pārskatāmību, rada atšķirīgu attieksmi par sliktu uzņēmumam, kas izveidots citā dalībvalstī. Ja nav nodrošināta pārskatāmība, uzņēmumam, kas dibināts citā dalībvalstī, faktiski nav nekādas reālas iespējas izrādīt savu interesi, lai iegūtu minēto koncesiju. Tā ir uzskatāma par netiešu diskrimināciju pilsonības dēļ, kas aizliegta ar EKL 43. un 49. pantu. Valsts tiesas kompetencē ir noteikt, vai apstrīdētā koncesija atbilst prasībām par pārskatāmību, kas, nebūt neuzliekot pienākumu organizēt konkursu, ļauj uzņēmumam, kas atrodas nevis Itālijas Republikas, bet citas dalībvalsts teritorijā, piekļūt atbilstošai informācijai par minēto koncesiju, pirms tā tiek piešķirta, lai šis uzņēmums varētu izrādīt savu interesi par šīs koncesijas iegūšanu, ja to vēlētos.

Tiesa analizē, vai šajā gadījumā ir pastāvējuši objektīvi apstākļi, kas varētu attaisnot šādu atšķirīgu attieksmi. Šajā sakarā Tiesa apliecina, ka fakts, ka *Cingia de' Botti* pašvaldībai pieder 0,97 % kapitāla daļu *Padania*, nav objektīvs apstāklis. Tā kā dalība ir ļoti nenozīmīga, tā neļauj pašvaldībai kontrolēt *Padania*.

Visbeidzot, Tiesa norāda, ka no lietas materiāliem izriet, ka *Padania* ir sabiedrība, kurā vismaz daļa kapitāla pieder privātajam sektoram, kas tādējādi liedz to uzskatīt par valsts pakalpojumu "vietējās" pārvaldības struktūrvienību attiecībā uz pašvaldībām, kurām pieder tās kapitāla daļas.

Šajā pašā judikatūras kontekstā ir jāņem vērā lieta *Parking Brixen* (2005. gada 13. oktobra spriedums, C-458/03, Krājumā vēl nav publicēts), kas atspoguļo tādu pašu problemātiku kā lietā *Coname*.

Lietā *Marks & Spencer* (2005. gada 13. decembra spriedums, C-446/03, Krājumā vēl nav publicēts) Tiesa izskatīja lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par EKL 43. panta un EKL 48. panta interpretāciju.

Sabiedrība *Marks & Spencer*, kas atrodas Apvienotajā Karalistē, bija mātes sabiedrība sabiedrību grupai, kas specializējās gatavo apģērbu, pārtikas preču, sadzīves elektrotehnikas un finanšu pakalpojumu vairumtirdzniecībā. Tai bija meitas uzņēmumi Apvienotajā Karalistē un vairākās dalībvalstīs, cita starpā Vācijā, Beļģijā un Francijā. Sakarā ar 90. gadu vidū reģistrētajiem zaudējumiem 2001. gadā tā beidza savu darbību Eiropas kontinentā. 2001. gada 31. decembrī Francijas meitas sabiedrība tika pārdota trešajai personai, kamēr Vācijas un Beļģijas meitas sabiedrības pilnībā izbeidza komercdarbību.

2000. un 2001. gadā *Marks & Spencer* iesniedza Apvienotās Karalistes nodokļu iestādēm lūgumus par grupas nodokļu samazinājumu sakarā ar Vācijas, Beļģijas un Francijas meitas sabiedrību ciestajiem zaudējumiem. Apvienotās Karalistes nodokļu tiesiskais regulējums (1988. gada Likums par ienākuma un uzņēmumu nodokli *Income and Corporation Tax Act 1988*, turpmāk tekstā – “*ICTA*”) ļāva grupas mātes sabiedrībām noteiktos apstākļos savstarpēji kompensēt to meitas uzņēmumu peļņu un ciestos zaudējumus. Tomēr šie lūgumi tika noraidīti, pamatojot ar to, ka grupas nodokļu samazinājuma sistēma neattiecas uz meitas sabiedrībām, kas nav reģistrētas un kas neveic saimniecisko darbību Apvienotajā Karalistē. *Marks & Spencer* apstrīdēja šo atteikumu *Special Commissioners of Income Tax* (Pirmās instances Nodokļu tiesa), kura sūdzību noraidīja. Sabiedrība šo lēmumu pārsūdzēja *High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division*, kas nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai prejudiciālus jautājumus. Apvienotās Karalistes tiesneši jautā par Apvienotās Karalistes tiesiskā regulējuma, ar kuru izslēdz iespēju mātes sabiedrībai, kas ir Apvienotās Karalistes rezidente, no savas apliekamās peļņas atskaitīt zaudējumus, ko citās dalībvalstīs cietušas tajās dibinātas meitas sabiedrības, kamēr šāda iespēja tiek paredzēta attiecībā uz tādiem zaudējumiem, ko cietusi meitas sabiedrība-rezidente, saderīgumu ar EKL 43. pantu un EKL 48. pantu par brīvību veikt uzņēmējdarbību.

Vispirms Tiesa atgādina, ka, pat ja tiešā aplikšana ar nodokļiem ir dalībvalstu kompetencē, tām šī kompetence tomēr ir jāīsteno, ievērojot Kopienas tiesības.

Attiecībā uz Apvienotās Karalistes tiesisko regulējumu Tiesa spriež, ka tas ir brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums, pārkāpjot EKL 43. pantu un EKL 48. pantu, jo nodokļu kontekstā šis tiesiskais regulējums rada atšķirību attieksmē pret zaudējumiem, ko cietusi meitas sabiedrība-rezidente, un zaudējumiem, ko cietusi meitas sabiedrība-nerezidente. Tas attur mātes sabiedrības veidot meitas uzņēmumus citās dalībvalstīs.

Tomēr Tiesa atzīst, ka šādu ierobežojumu varētu pieļaut, ja tam būtu leģitīms, ar Līgumu saderīgs mērķis un tas būtu pamatots ar neatliekamām sabiedrības interesēm. Šādā gadījumā tam ir jābūt piemērotam attiecīgā mērķa sasniegšanai un tas nevar pārsniegt to, kas nepieciešams šā mērķa sasniegšanai.

Tiesa atbilstošos objektīvos kritērijus, uz ko norāda dalībvalstis šajā lietā, aplūko, lai analizētu, vai Apvienotās Karalistes tiesiskais regulējums attaisno tajā ietverto atšķirīgo attieksmi. Šie attaisnojošie iemesli ir, pirmkārt, sabalansēta nodokļu aplikšanas kompetenču sadalījuma saglabāšana dažādu attiecīgo dalībvalstu starpā tādējādi, ka peļņa un zaudējumi tiek simetriski aplūkoti tajā pašā nodokļu sistēmā, otrkārt, likums paredz izvairīties no riska, ka esošie zaudējumi tiek uzrādīti divreiz, ja tie tiek ņemti vērā mātes sabiedrības dalībvalstī un meitas sabiedrību dalībvalstīs. Visbeidzot, pēdējais kritērijs ir novērst izvairīšanās no nodokļu nomaksāšanas risku, kas rastos, ja zaudējumi netiktu ņemti vērā meitas sabiedrību dalībvalstīs. Zaudējumu pārvešanu varētu organizēt vienas sabiedrību grupas iekšienē, tos novirzot uz tādās dalībvalstīs dibinātām sabiedrībām, kas piemēro visaugstāko nodokļa likmi un kurās tā rezultātā zaudējumu vērtībai nodokļu kontekstā ir vislielākā nozīme.

Tiesa uzskata, ka, ņemot vērā šos kritērijus, Apvienotās Karalistes tiesiskajam regulējumam ir leģitīmi, ar EK līgumu saderīgi mērķi, kas izriet no neatliekamām sabiedrības interesēm.

Tomēr Tiesa uzskata, ka ar Apvienotās Karalistes tiesisko regulējumu netiek ievērots samērīguma princips un tas pārsniedz to, kas nepieciešams, lai pēc būtības sasniegtu mērķus, kam tas kalpo, situācijā, kurā meitas sabiedrība-nerezidente ir izmantojusi visas iespējas ņemt vērā zaudējumus, kas radīti tās rezidences valstī attiecīgā finanšu gada ietvaros, par ko ir iesniegts lūgums par atvieglojuma piešķiršanu, kā arī iepriekšējo finanšu gadu laikā, un, otrkārt, nepastāv iespēja, ka ārvalsts meitas sabiedrība pati vai trešās personas, ja meitas sabiedrība tām ir pārdota, šīs meitas sabiedrības zaudējumus var ņemt vērā tās rezidences valstī nākamo finanšu gadu ietvaros.

Līdz ar to Tiesa nospriež, ka, ja dalībvalstī mātes sabiedrība-rezidente nodokļu iestādēm pierāda, ka šie nosacījumi ir izpildīti, iespējas tai no šajā dalībvalstī ar nodokli apliekamās peļņas atskaitīt zaudējumus, ko cietusi tās meitas sabiedrība-nerezidente, izslēgšana ir pretrunā ar brīvību veikt uzņēmējdarbību.

Tiesas 2005. gada 14. aprīļa spriedums lietā Komisija/Vācija (C-341/02, Krājums, I-2733. lpp.) ir par noteikumiem, ko, ņemot vērā Direktīvu 96/71¹⁶ par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā, dalībvalstis varētu pieņemt attiecībā uz darba ņēmēju nodarbināšanu citā dalībvalstī.

2002. gadā Komisija cēla prasību pret Vāciju par pienākumu neizpildi, apšaubot šajā dalībvalstī piemērotās metodes saderīgumu ar šīs direktīvas noteikumiem, lai salīdzinātu valsts noteikumos noteikto fiksēto minimālo algu ar atalgojumu, ko samaksājis citā dalībvalstī dibināts darba devējs.

Savā prasības pieteikumā Komisija pārmet Vācijai, ka tā nav uzskatījusi par minimālās algas daļu citās dalībvalstīs dibinātu darba devēju to darbiniekiem būvniecības nozarē, kas norīkoti darbā Vācijā, izmaksāto prēmiju un piemaksu kopumu, izņemot šīs nozares darba ņēmējiem piešķirtās prēmijas. Kā uzskata Komisija, šāda prēmiju un piemaksu neņemšana vērā – sakarā ar atšķirīgu atalgojuma aprēķinu citās dalībvalstīs – noved pie tā, ka citās

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 16. decembra Direktīva 96/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā (OV L 18, 1. lpp.).

valstīs dibinātiem darba devējiem ir lielākas izmaksas algām, kas arī kavē piedāvāt savus pakalpojumus Vācijā. Lai gan ir tiesa, kā atzīst Komisija, ka dalībvalsts, kuras teritorijā darbaņēmējs norīkots darbā, ir tiesīga atbilstoši Direktīvai 96/71 noteikt minimālo algas likmi, tā nevar, salīdzinot šo likmi un citās dalībvalstīs dibināta darba devēja izmaksāto atalgojumu, piespiest ievērot savu atalgojuma struktūru.

Vācijas valdība apstrīd šo argumentu, apgalvojot, ka ārpus parastajām darba stundām nostrādātajām darba stundām, kas saistītas ar paaugstinātu nepieciešamību rezultāta kvalitātes dēļ vai īpašiem ierobežojumiem un briesmām, ir augstāka ekonomiskā vērtība nekā parastajām darba stundām un ka ar to saistītās piemaksas nav jāņem vērā, aprēķinot minimālo algu. Ja šīs summas ņemtu vērā, veicot minēto aprēķinu, darbaņēmējam būtu liegta ekonomiskā pretvērtība par minētajām darba stundām un saistība starp atalgojumu, kas darba devējam jāmaksā, un pakalpojumu, kas jāsniedz darbaņēmējam, arī mainītos par sliktu darbaņēmējam.

Tiesa sāk ar to, ka ņem vērā, ka lietas dalībniekiem nav strīda par to, ka atbilstoši Direktīvai 96/71 par minimālās algas daļu nav jāuzskata atlīdzība par virsstundām, iemaksas papildu pensiju sistēmās, ar norīkojumu darbā saistītie faktiskie izdevumi, kā arī citas summas, kas aprēķinātas, neņemot par pamatu nostrādātās stundas. Vērā ir jāņem algas bruto apmērs.

Tad Tiesa konstatē, ka pienākumu neizpildes procedūras laikā Vācija ir pieņēmusi un ierosinājusi vairākus grozījumus šajā tiesiskajā regulējumā, ko Tiesa uzskata par tādiem, kas var novērst dažādas atšķirības starp Vācijas tiesībām un Direktīvu. Tas īpaši attiecas uz to, vai tiek ņemtas vērā prēmijas un piemaksas, ko izmaksājis darba devējs un kuras minimālās algas aprēķinos nemaina attiecību starp darbaņēmēja sniegto pakalpojumu un par to saņemto atlīdzību, un vai noteiktos apstākļos tiek ņemtas vērā piemaksas attiecībā uz trīspadsmito un četrpadsmito algas mēnesi. Šīs izmaiņas tomēr ir notikušas pēc argumentētajā atzinumā noteiktā termiņa, proti, pārāk vēlu, lai Tiesa tās ņemtu vērā. Tātad var tikai konstatēt, ka Vācija nav izpildījusi savus pienākumus.

Visbeidzot, Tiesa norāda, ka ir pilnīgi normāli, ja darba devējs īpašos apstākļos prasa darbaņēmējam veikt papildu darbu vai strādāt virsstundas un par šiem papildu pakalpojumiem tiek saņemta atlīdzība, neņemot vērā šo atlīdzību minimālās algas aprēķinā. Direktīva 96/71 faktiski neprasa, lai šāda atlīdzība, kas, ja tā ir ņemta vērā minimālās algas aprēķinos, izmaina attiecību starp sniegto pakalpojumu un pretī saņemto maksu, tiktu uzskatīta par minimālās algas sastāvdaļu. Šajā sakarā Tiesa līdz ar to Komisijas prasību noraida.

Apvienotajās lietās *Mobistar* un *Belgacom Mobile* (Tiesas 2005. gada 8. septembra spriedums apvienotajās lietās C-544/03 un C-545/03, Krājumā vēl nav publicēts) divus prejudiciālos jautājumus par EK līguma 59. pantu (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem – EKL 49. pants) un 3.c panta interpretāciju Direktīvā 90/388/EEK¹⁷ par konkurenci telekomunikāciju pakalpojumu tirgū, kuru attiecībā uz neierobežotas konkurences ieviešanu telekomunikāciju tirgū grozījusi Direktīva 96/19, Tiesai ir uzdevusi Beļģijas *Conseil d'État* tiesvedībā, kas uzsākta pēc Beļģijā dibināto mobilo telefonu pakalpojumu sniedzēju – sabiedrības *Mobistar SA* un sabiedrības *Belgacom Mobile SA* – pieteikuma. Abi

¹⁷ Komisijas 1990. gada 28. jūnija Direktīva 90/388/EEK par konkurenci telekomunikācijas pakalpojumu tirgos (OV L 192, 10. lpp.).

pakalpojumu sniedzēji pamata prāvā pieprasa atcelt nodevas, ko *commune de Fléron* (Fleironas pašvaldība, Beļģija) un *commune de Schaerbeek* (Shārbekas pašvaldība, Beļģija) uzlikusi par GSM izplatīšanas antenām, mastiem un torņiem, kā arī ārējām antenām. Kā vienu no attiecīgo prasību atbalstam norādīto pamatu katrs no šiem operatoriem īpaši uzsver, ka maksājumi-nodevas, kas veido apstrīdētās nodevas, ir mobilo sakaru tīklu attīstīšanas ierobežojums, ko aizliedz Direktīvas 90/368 3.c pants.

Uzskatot, pirmkārt, ka nav iespējams spriest par šā pamata pamatotību, nepiemērojot Kopienas tiesību normu, kura ir jāinterpretē, un, otrkārt, ka arī apstrīdētās nodevas atbilstība EKL 49. pantam ir problemātiska, tā nolēma apturēt tiesvedību abās lietās un uzdot Tiesai prejudiciālus jautājumus. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas uzzināt, vai EK līguma 59. pants (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem – EKL 49. pants) ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts iestādes vai pašvaldības izdotu tiesisko regulējumu, kas paredz nodevu par mobilo un personisko sakaru infrastruktūru, ko izmanto, veicot licencē vai atļaujā paredzētās darbības. Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 90/388 3.c pants attiecas uz nodokļu pasākumiem, kas tiek piemēroti mobilo sakaru infrastruktūrai.

Šīs apvienotās lietas, pirmkārt, deva Tiesai iespēju atgādināt, ka 59. pants nepieļauj jebkāda veida tādu valsts tiesību aktu piemērošanu, kas padara pakalpojumu sniegšanu starp dalībvalstīm grūtāku nekā pakalpojumu sniegšanu vienas dalībvalsts iekšienē, un ka valsts nodokļu pasākums, kas traucē izmantot pakalpojumu sniegšanas brīvību, var šajā sakarā tikt uzskatīts par aizliegtu pasākumu, ja to pieņēmusi valsts pati vai pašvaldība. Tā tomēr precizēja, ka Līguma 59. pants neattiecas uz pasākumiem, kas rada tikai papildu izdevumus attiecīgā pakalpojuma sniegšanai un kas vienādi ietekmē pakalpojumu sniegšanu starp dalībvalstīm un vienas dalībvalsts iekšienē.

Attiecībā uz pirmo jautājumu Tiesa nosprieda, ka EK līguma 59. pants (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem – EKL 49. pants) ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neaizliedz valsts iestādes vai pašvaldības tiesisko regulējumu, kas paredz tādu nodevu par mobilo un personisko sakaru infrastruktūru, ko izmanto, veicot licencē vai atļaujā paredzētās darbības, ko vienādi piemēro valsts un citu dalībvalstu pakalpojumu sniedzējiem un kas vienādā veidā ietekmē iekšzemes pakalpojumu sniegšanu vienā dalībvalstī un pakalpojumu sniegšanu starp dalībvalstīm.

Otrajā jautājumā Tiesa nosprieda, ka no iepriekšminētās direktīvas 90/388 3.c panta neizriet nodokļu pasākumi, kas tiek piemēroti mobilo sakaru infrastruktūrai, izņemot gadījumus, kad tie tieši vai netieši uzlabo to operatoru stāvokli, kuriem ir vai ir bijušas īpašas vai izņēmuma tiesības, un tādējādi, kaitējot jaunajiem operatoriem, būtiski ietekmē konkurenci.

3.7. Kapitāla brīvas aprites ietekme ir precīzi atspoguļota 2005. gada 5. jūlija spriedumā lietā C-376/03 *D.* (Krājumā vēl nav publicēts), kurā Tiesai bija jāpievēršas Nīderlandes īpašuma nodokļa sistēmai, kas bija piemērojama līdz 2000. gadam. Ar šo sistēmu nodokļu maksātājiem-rezidentiem piešķīra atvieglojumu, ko nerezidenti, kas pastāvīgi dzīvoja citās dalībvalstīs, nevarēja izmantot, ja vien vismaz 90 % no to īpašuma neatradās Nīderlandes teritorijā. Saņemot *Gerechthofte's-Hertogenbosch* (Nīderlande) lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesa pasludināja spriedumu par šīs sistēmas saderīgumu ar Līguma noteikumiem saistībā ar kapitāla brīvu apriti.

Konstatējot, ka īpašuma nodokļa maksātāja stāvoklis daudzējādā ziņā ir līdzīgs ienākuma nodokļa maksātāja stāvoklim, Tiesa tās judikatūru ienākuma nodokļa jautājumā salīdzina ar īpaši noteicošo spriedumu lietā *Schumacker* (1995. gada 14. februāra spriedums, C-279/93, *Recueil*, I-225. lpp.). Tiesa uzskata, ka ienākuma nodokļa jomā nerezidenta stāvoklis īpašuma nodokļa gadījumā atšķiras no rezidenta stāvokļa, tāpēc ka viņa ienākuma, kā arī īpašuma būtiskākā daļa parasti ir koncentrēta viņa dzīvesvietas valstī. Līdz ar to šī dalībvalsts var labāk novērtēt sava rezidenta maksātspēju, vajadzības gadījumā piemērojot tiesību aktos paredzētos atvieglojumus. Tiesa no tā secina, ka tāpat kā jautājumā par ienākuma nodokli nodokļu maksātājs, kurš citā dalībvalstī, kas nav viņa dzīvesvietas valsts, tur tikai nenoīmīgu daļu sava īpašuma, kopumā ņemot, nav salīdzināmā situācijā ar šīs citas dalībvalsts rezidentiem. Attiecīgo iestāžu atteikums viņam piešķirt atvieglojumu, kāds ir minētajiem rezidentiem, ir diskriminācija, kas aizliegta ar EKL 56. un 58. pantu.

Tiesai turklāt tika lūgts spriest par vēl kādu jautājumu. Saskaņā ar konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, kas noslēgta starp Nīderlandi un Beļģiju, tiesības uz attiecīgo atvieglojumu tika attiecinātas arī uz Beļģijas pilsoņiem tādā pašā apmērā kā uz nodokļu maksātājiem-rezidentiem neatkarīgi no Nīderlandē esošā īpašuma proporcijas to kopējā īpašumā. Vai atšķirīgā attieksme, kas tādējādi tika radīta starp Beļģijas pilsoņiem un citu dalībvalstu pilsoņiem, atbilst EKL 56. un 58. pantam?

Tiesa atgādina, ka dalībvalstis, noslēdzot divpusējas konvencijas, var brīvi noteikt piesaistes kritērijus, lai sadalītu savu nodokļu iekasēšanas kompetenci, un piekrist, ka atšķirīga attieksme pret divu līgumslēdzēju dalībvalstu pilsoņiem, kas izriet no šādas sadales, nav uzskatāma par diskrimināciju, kas ir pretēja EKL 39. pantam. Lietā *Saint-Gobain ZN* (1999. gada 21. septembra spriedums lietā C-307/97, *Recueil*, I-6161. lpp.) Tiesa nosprieda, ka attiecībā uz konvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, kas noslēgta starp dalībvalsti un trešo valsti, princips, saskaņā ar kuru citu valstu pilsoņiem tiek piešķirtas tādas pašas tiesības, kādas valsts piešķir saviem pilsoņiem, uzliek dalībvalstij, kas ir minētās konvencijas puse, pienākumu sabiedrību-nerezidentu pastāvīgajām pārstāvniecībām piešķirt konvencijā paredzētās priekšrocības, ko valsts piemēro sabiedrībām-rezidentēm. To jebkurā gadījumā attaisno līdzsvars starp nodokļa maksātāju-nerezidentu, kuram dalībvalstī ir pastāvīga pārstāvniecība, un šīs valsts nodokļu maksātāju-rezidentu. Tiesa konstatē, ka attiecībā uz īpašuma nodokli, kas tiek piemērots nekustamajam īpašumam Nīderlandē, nodokļa maksātājs, kas ir Beļģijas rezidents, neatrodas vienādā stāvoklī ar nodokļa maksātāju, kurš nedzīvo Beļģijā. Fakts, ka šīs Beļģijas-Nīderlandes konvencijā noteiktās savstarpējās tiesības un pienākumi attiecas tikai uz abu līgumslēdzēju dalībvalstu rezidentiem, ir apstāklis, kas izriet no divpusējām konvencijām par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu.

3.8. Konkurences jomā pasludināti trīs uzmanības vērti spriedumi; viens – par koncentrāciju, un pārējie divi – par valsts atbalstu.

Lietā Komisija/*Tetra Laval BV* (2005. gada 15. februāra spriedums lietā C-12/03 P, Krājums, I-987. lpp.) Tiesa izskatīja Komisijas apelācijas sūdzību, ar kuru Komisija lūdza atcelt Eiropas Kopienų Pirmās instances tiesas 2002. gada 25. oktobra spriedumu lietā *Tetra Laval/Komisija* (T-5/02, *Recueil*, II-4381. lpp.), ar kuru tā bija atcēlusi Lēmumu 2004/124¹⁸.

¹⁸ Komisijas 2001. gada 30. oktobra Lēmums 2004/124/EK, ar kuru koncentrāciju atzīst par nesaderīgu ar kopējo tirgu un EEZ Līgumu (lieta Nr. COMP.M.2416 – *Tetra Laval/Sidel*) (Dokuments attiecas uz EEZ).

Ar Lēmumu 2004/124 Komisija *Tetra Laval BV* sabiedrības *Sidel SA* iegūšanu atzina par nesaderīgu ar kopējo tirgu un Līgumu par EEZ darbību, jo pirmā sabiedrība ir grupas kontrolakciju sabiedrība, kas ir pasaules tirgus vadošais uzņēmums kartona iepakojuma jomā un tiek vērtēts par tādu, kam ir dominējošs stāvoklis aseptiskās iepakojšanas tirgū, bet otrā – vadošais uzņēmums *VIA* mašīnu, proti, mašīnu, kas ļauj izgatavot tukšas pudeles no vienkāršām plastmasas caurulēm, ko veido polietilēna tereftalāts (*PET*) un augsta blīvuma polietilēns (*PEHD*), ražošanā un piegādē. Kā uzskata Komisija, paziņotā koncentrācija varētu iedrošināt *Tetra Laval BV* ar “sviras efekta” palīdzību izmantot savu dominējošo stāvokli kartona iepakojuma iekārtu un izstrādājumu tirgū, lai pārliecinātu savus klientus šajā tirgū dažu jutīgu izstrādājumu (piens un šķidrie piena produkti, augļu sulas un augļu nektārs, negāzētie dzērieni, kam pievienotas augļu smaržvielas un tējas, un kafijas dzēriens) iepakojšanai pāriet uz *PET*, izvēloties *Sidel VIA* mašīnas, tādējādi izstumjot no tirgus daudz mazākus konkurentus un pārveidojot *Sidel* vadošo pozīciju *VIA* mašīnu tirgū jutīgiem izstrādājumiem par dominējošu stāvokli. Komisija vienlīdz norādīja, ka paziņotā koncentrācija nostiprinās *Tetra Laval BV* dominējošo stāvokli kartona iepakojumu tirgū un mazinās tās vēlmi pieskaņot savas cenas un novērst draudus, ko *PET* rada tās pozīcijai. Visbeidzot, Komisija uzskatīja, ka šādas *Tetra Laval BV* saistības ir nepietiekamas, lai atrisinātu strukturālas konkurences problēmas, ko rada paziņotā koncentrācija, un norādīja, ka būtu gandrīz neiespējami uzraudzīt minēto saistību ievērošanu.

Izskatot *Tetra Laval BV* celto prasību atcelt Komisijas lēmumu, Pirmās instances tiesa tomēr uzskatīja, ka Komisija savos secinājumos pieļāva acīmredzamas kļūdas, novērtējot sviras iedarbību un *Tetra Laval BV* dominējošā stāvokļa nostiprināšanu kartona sektorā, un tā rezultātā atcēla minēto lēmumu. Tiesa noraidīja Komisijas iesniegto apelācijas sūdzību par Pirmās instances tiesas spriedumu.

Vispirms šī lieta deva Tiesai iespēju apstiprināt kritērijus Komisijas lēmuma koncentrācijas jomā kontrolei tiesā – kritērijus, kas tika formulēti lietā ar nosaukumu *Kali & Salz* (1998. gada 31. marta spriedums apvienotajās lietās C-68/94 un C-30/95 Francija u.c./Komisija, *Recueil*, I-1375. lpp.). Tā atgādināja, ka pamatnoteikumi par uzņēmumu koncentrāciju, tādi kā noteikumi, kurus tolaik ietvēra Regula Nr. 4064/89¹⁹ un īpaši tās 2. pants, piešķir Komisijai zināmu rīcības brīvību, īpaši attiecībā uz ekonomiskas dabas novērtējumiem, un ka tā rezultātā šīs rīcības brīvības izmantošana, kas ir būtiska koncentrācijas jomas noteikumu definēšanai, Kopienai jākontrolē, ņemot vērā rīcības brīvību, kas ir pamatā ekonomiskas dabas noteikumiem, kas ir daļa no koncentrācijas regulējuma. Tiesa tomēr precizēja, ka, lai arī Tiesa atzīst Komisijai piešķirto rīcības brīvību ekonomikas jomā, tas tomēr nenozīmē, ka Kopienai jāatturas no Komisijas veiktās ekonomiska rakstura datu interpretācijas kontroles. Kopienai jāpārbauda ne vien izvirzīto pierādījumu materiālā precizitāte, ticamība un saskaņotība, bet arī jākontrolē tas, vai šie pierādījumi izveido visu attiecīgo faktu kopumu, kas ir jāņem vērā, lai izvērtētu sarežģītu situāciju, un tas, vai šo pierādījumu raksturs ļauj atvasināt no tiem izdarītos secinājumus. Kā uzskata Tiesa, šāda kontrole vēl jo vairāk ir vajadzīga attiecībā uz prognozes analīzi, kas tiek prasīta, izvērtējot plānotu koncentrāciju ar konglomerāta ietekmi.

¹⁹ Padomes 1989. gada 21. decembra Regula (EEK) Nr. 4064/89 par uzņēmumu koncentrācijas kontroli (OV L 395, 1. lpp.).

Turpat Tiesa arī norādīja, ka tāda prognozes analīze, kas vajadzīga koncentrācijas kontroles jomā, ir jāveic ļoti rūpīgi, jo šāda analīze neattiecas uz pagātnes notikumu, par kuriem bieži ir pieejami vairāki pierādījumi, tādējādi sniedzot iespēju izprast cēloņus, ne arī uz šībrīža notikumu vērtējumu, bet drīzāk uz to, lai paredzētu notikumus, kas lielākā vai mazākā mērā varētu rasties nākotnē, ja netiek pieņemts lēmums, ar ko aizliedz vai precizē plānotās koncentrācijas nosacījumus. Šādai analīzei, ko veido vērtējums par to, kā koncentrācija var grozīt faktorus, kas nosaka konkurences stāvokli attiecīgajā tirgū, lai pārbaudītu, vai tā rezultātā tiks radīti nozīmīgi traucējumi efektīvai konkurencei, ir jāparedz, kā uzskata Tiesa, dažādi cēloņi, lai apstiprinātu tos, kuru iespējamība ir vislielākā. Attiecībā uz konglomerāta tipa koncentrācijas analīzi, kurā apsvērums par paredzamo laika posmu nākotnē, no vienas puses, un sviras efekts, kas vajadzīgs, lai nozīmīgi traucētu efektīvu konkurenci, no otras puses, nozīmē, ka cēloņsakarības ir grūti saskatāmas, nenoteiktas un grūti nosakāmas, Tiesa uzsver arī, ka šādā kontekstā Komisijas iesniegto pierādījumu kvalitāte, lai noteiktu, ka jāpieņem lēmums, ar ko koncentrāciju pasludina par nesaderīgu ar kopējo tirgu, ir īpaši svarīga, jo šiem pierādījumiem ir jānostiprina Komisijas vērtējums, ka, nepieņemot šādu lēmumu, ekonomiskās attīstības scenārijs, ar ko šī iestāde pamatojas, ir ticams.

Tiesa turklāt nosprieda, ka tad, kad Komisija analizē konglomerāta tipa koncentrācijas ietekmi, pret konkurenci vērstas rīcības, kam varētu būt sviras efekts, iespējamība ir jāizvērtē pilnībā, proti, ņemot vērā gan vēlmi īstenot šādu rīcību, gan arī faktorus, kas dotu iespēju mazināt vai pat novērst šādu vēlmi, ieskaitot iespējamo šādas rīcības nelikumīgo raksturu. Tā tomēr precizēja, ka tas būtu pretrunā ar Regulā Nr. 4064/89 noteikto novēršanas mērķi – saistībā ar katru koncentrācijas projektu prasīt Komisijai, lai tā izvērtē, cik lielā mērā varētu mazināt vēlmi īstenot pret konkurenci vērstu rīcību vai pat to novērst, ņemot vērā attiecīgās rīcības nelikumību, tās atklāšanas iespējamību, kompetento iestāžu īstenoto izmeklēšanu kā Kopienas, tā valsts līmenī un sankcijām, ko varētu piemērot. Tiesa šajā sakarā uzsvēra, ka šāda analīze uzliks par pienākumu veikt izsmelšu un detalizētu izvērtējumu dažādu tiesību sistēmu iespējami piemērojamam regulējumam un tajās pielietotajai represīvajai politikai un ka lietderības apsvērumu dēļ tā pieņem, ka pastāv augsta tādu faktoru atklāšanas iespējamība, kas uzskatāmi par faktiem, kuri var radīt iebildumus, jo tie ir vērsti pret konkurenci. No tā Tiesa secina, ka koncentrācijas projekta izvērtēšanas stadijā veikts novērtējums, lai noteiktu iespējamo EKL 82. panta pārkāpumu un nodrošinātu, ka par šādu pārkāpumu tiks piemērots sods vairākās tiesību sistēmās, būtu pārāk spekulatīvs un neļautu Komisijai balstīt savu vērtējumu uz visiem atbilstošajiem faktiskajiem pierādījumiem, kas ļautu pārliecināties, vai tie apstiprina tādu ekonomiskās attīstības scenāriju kā sviras efekts.

Tiesa turklāt atkārtoti apstiprināja Pirmās instances tiesas spriedumā lietā *Gencor/Komisija* (1999. gada 25. marta spriedums lietā T-102/96, *Recueil*, II-753. lpp.) izteikto principu attiecībā uz attiecīgo uzņēmumu piedāvātajām saistībām, kas paziņoto koncentrāciju padarītu par saderīgu ar kopējo tirgu. Tā atgādināja, ka šādām saistībām jāsniedz Komisijai iespēja secināt, ka attiecīgā koncentrācija neradīs vai nenostiprinās dominējošu stāvokli Regulas Nr. 4064/89 2. panta 2. un 3. punkta nozīmē, un secināja, ka piedāvāto saistību iedalījums rīcības saistībās un strukturālās saistībās ir nenozīmīgs un ka nevar iepriekš izslēgt iespējamību, ka saistības, kas sākotnēji šķiet kā rīcības veida saistības – tādas kā saistības neizmantot preču zīmi noteiktu laika periodu vai nodot citu konkurentu rīcībā daļu no koncentrācijas rezultātā izveidotā uzņēmuma ražošanas kapacitātes, vai, vispārīgiem vārdiem runājot, dot pieeju svarīgai infrastruktūrai ar nediskriminējošiem nosacījumiem – varētu arī kavēt dominējoša stāvokļa rašanos vai nostiprināšanos.

Visbeidzot, pēc tam, kad Tiesa bija secinājusi, kā tas izriet no Regulas Nr. 4064/89 2. panta 1. punkta, ka, lai novērtētu koncentrācijas saderīgumu ar kopējo tirgu, Komisija ņem vērā tādus elementus kā attiecīgo tirgu struktūru, uzņēmumu faktisko vai iespējamo konkurenci, attiecīgo uzņēmumu tirgus pozīciju un to ekonomisko un finansiālo varu, piegādātājiem un lietotājiem pieejamās izvēles iespējas, šķēršļus iekļūšanai tirgū, kā arī piedāvājuma un pieprasījuma attīstību, tā secināja, ka tikai tas, ka iegūstošais uzņēmums atbilstošajā tirgū jau ieņem skaidri dominējošu stāvokli, kaut arī tas ir svarīgs elements, tomēr pats par sevi nav pietiekams, lai attaisnotu secinājumu, ka iespējamā konkurences samazināšanās, ar ko šis uzņēmums sastapsies, nostiprinās tā stāvokli. Faktiski, kā uzskata Tiesa, iespējamā konkurence, ko rada izstrādājumu, kuri ir aizvietojami attiecīgajā tirgus segmentā, ražotājs, ir tikai viens faktors no faktoru kopuma, kas ir jāņem vērā, lai novērtētu, vai koncentrācija var nostiprināt dominējošu stāvokli, un nevar tikt izslēgts, ka šo iespējamo konkurences samazināšanu kompensē citi faktori, kā rezultātā jau dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma konkurences pozīcija paliek nemainīga.

Apvienotajās lietās *AEM* (2005. gada 14. aprīļa spriedums apvienotajās lietās C-128/03 un C-129/03, Krājums, I-2861. lpp.) *Consiglio di Stato* uzdeva Tiesai divus prejudiciālus jautājumus par EKL 87. panta un Direktīvas 96/92²⁰, īpaši tās 7. un 8. panta, interpretāciju tiesvedībā starp divām hidroelektrostacijām un termoelektrostacijām un Itālijas elektroenerģijas un gāzes aģentūru par maksājumu, kas tiek piemērots dažām hidroelektrostacijām un termoelektrostacijām par pieeju valsts elektroenerģijas pārvades sistēmai un tās izmantošanu, palielināšanu. Prasītājas pamata prāvā cēla prasības *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia* par diviem šīs iestādes lēmumiem, ar kuriem palielina maksājumu pieejai valsts elektroenerģijas pārvades sistēmai, kā arī par aktiem, uz kuriem tie pamatojas, un saistītajiem aktiem. Tā kā šīs prasības tika noraidītas, tās iesniedza apelācijas sūdzības *Consiglio di Stato*, lūdzot atcelt šos lēmumus par prasību noraidīšanu. Tās uzsvēra, ka maksājuma palielināšana pilnībā ietilpst sistēmā, kas paredz subsīdiju piešķiršanu noteiktu uzņēmumu darbībai vai ražošanai, ko finansē, uzliekot maksājumus par šīs nozares uzņēmumu sniegtajiem pakalpojumiem, un līdz ar to tā ir uzskatāma par valsts atbalstu EKL 87. panta 1. punkta nozīmē, kas piešķirts, neveicot EK līgumā paredzēto procedūru. Tās arī apgalvo, ka atšķirīgā cena par pieeju pārvades sistēmai, uzliekot lielākus maksājumus dažiem uzņēmumiem, ir uzskatāma par Direktīvas 96/92 pamatprincipu, kas paredz visiem vienlīdzīgu pieeju minētajai sistēmai, pārkāpumu.

Šajā sakarā *Consiglio di Stato* lūdza Tiesu būtībā atbildēt, vai pasākums, kas pamatots ar nepieciešamību izlīdzināt nepamatotās priekšrocības un konkurences nelīdzsvarotību, kas radusies elektroenerģijas liberalizācijas sākotnējā laika posmā pēc Direktīvas 96/92 transponēšanas un ar kuru dalībvalsts to piemēro tikai dažiem elektroenerģijas ražotājiem-sadalītājiem uzņēmumiem, kuri izmanto elektroenerģijas pārvades sistēmu, par pieeju šai sistēmai un tās izmantošanu, ir uzskatāms par valsts atbalstu EKL 87. panta nozīmē, un, otrkārt, vai Direktīvas 96/92 7. panta 5. punkts un 8. panta 2. punkts, kas aizliedz valsts elektroenerģijas pārvades sistēmas lietotāju diskrimināciju, pieļauj, ka dalībvalsts ievieš šādu pagaidu pasākumu.

²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 19. decembra Direktīva 96/92/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu (OV L 27, 20. lpp.).

Pirmajā jautājumā Tiesa nosprieda, ka pasākums, ar kuru uz laiku paredz palielināt maksājumus par pieeju valsts elektroenerģijas pārvades sistēmai un tās izmantošanu tikai tiem ražotājiem-sadalītājiem uzņēmumiem, kas ražo elektroenerģiju hidroelektrostacijās un termoelektrostacijās, lai kompensētu priekšrocības, ko šiem uzņēmumiem pārejas periodā rada elektroenerģijas tirgus liberalizācija pēc Direktīvas 96/92 transponēšanas, ir uzskatāms par tādu uzņēmumu diferenciāciju atbilstoši tiem uzliktajiem pienākumiem, kas izriet no attiecīgo pienākumu sistēmas veida un mērķa, kas pati par sevi nav uzskatāma par valsts atbalstu EKL 87. panta nozīmē. Tā turklāt atgādināja, ka atbalsts nav izskatāms atsevišķi no tā finansēšanas veida, un, ja pastāv obligāta saistība starp maksājumu palielināšanu par pieeju valsts elektroenerģijas pārvades sistēmai un tās izmantošanu un valsts atbalsta sistēmu tādā veidā, ka ieņēmumi no šā palielinājuma ir tieši piešķirti šā atbalsta finansēšanai, tad minētais palielinājums ir neatņemama atbalsta sistēmas sastāvdaļa, un līdz ar to tie abi ir jāskata kopā.

Attiecībā uz otro jautājumu Tiesa nosprieda, ka Direktīvā 96/92 noteiktais princips, kas aizliedz diskrimināciju pieejā valsts elektroenerģijas pārvades sistēmai, neaizliedz dalībvalstij ieviest pārejas pasākumu, kas tikai dažiem elektroenerģijas ražotājiem-sadalītājiem uzņēmumiem paredz palielināt maksājumus par pieeju minētajai sistēmai un tās izmantošanu, lai kompensētu priekšrocības, ko šiem uzņēmumiem pārejas posmā rada tiesiskās situācijas izmaiņas sakarā ar elektroenerģijas tirgus liberalizāciju pēc šīs direktīvas transponēšanas. Tiesa tomēr precizēja, ka iesniedzējtiesai ir jānodrošina, lai maksājumu palielināšana nepārsniedz šīs priekšrocības kompensēšanai nepieciešamo.

Lietā Komisija/Grieķija (2005. gada 12. maija spriedums lietā C-415/03, Krājums, I-3875. lpp.) Komisija lūdza Tiesu atzīt, ka, atbilstoši 3. pantam Lēmumā 2003/372²¹ noteiktajā termiņā neveicot pasākumus, kas vajadzīgi, lai atgūtu piešķirto valsts atbalstu, kas ar šo lēmumu ir atzīts par nelikumīgu un nesaderīgu ar kopējo tirgu, vai, jebkurā gadījumā, nepaziņojot Komisijai par veiktajiem pasākumiem, Grieķijas Republika nebija izpildījusi savus pienākumus.

1996. gadā Komisija uzsāka pret Grieķijas Republiku EK līguma 93. panta 2. punktā (jaunajā redakcijā – EKL 88. panta 2. punkts) paredzēto procedūru, kuras rezultātā tika pieņemts Lēmums 1999/332²². Šo atbalsta piešķiršanu papildināja reorganizācijas plāns, kas bija pārskatīts 1998.–2002. gada laika posmam un pakļauts īpašiem nosacījumiem.

Saņēmusi jaunas sūdzības par cita atbalsta piešķiršanu *Olympic Airways*, Komisija nolēma uzsākt jaunu, EKL 88. panta 2. punktā paredzētu procedūru, pamatojoties uz to, ka nav ticis piemērots šīs sabiedrības reorganizācijas plāns un izpildīti tās iepriekšējā lēmumā par atbalsta atļaušanu noteiktie nosacījumi, īpaši pienākums sniegt informāciju Komisijai saskaņā ar Regulas Nr. 659/1999²³ 10. pantu.

²¹ Komisijas 2002. gada 11. decembra Lēmums 2003/372/EK par atbalstu, ko Grieķija piešķirusi *Olympic Airways* (OV L 132, 1. lpp.).

²² Komisijas 1998. gada 14. augusta Lēmums 1999/332/EK par atbalstu, ko Grieķija piešķirusi *Olympic Airways*.

²³ Padomes 1999. gada 22. marta Regula (EK) Nr. 659/1999, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK līguma 93. panta piemērošanai (OV L 83, 1. lpp.).

Pēc šīs procedūras Komisija pieņēma Lēmumu 2003/372, kuru tā tostarp pamatoja ar secinājumu, ka lielākā daļa *Olympic Airways* reorganizācijas plāna mērķu nav sasniegta, ka nosacījumi, kas izvirzīti Lēmumā par atbalsta atļaušanu, nav pilnībā ievēroti un ka šis lēmums nav piemērots pareizi. Komisija turklāt norādīja, ka pastāv jauns ražošanas atbalsts, kas būtībā izpaužas tādējādi, ka Grieķija pieļauj to, ka netiek veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas vai to samaksas termiņš tiek pagarināts, netiek samaksāts pievienotās vērtības nodoklis par degvielu un rezerves daļām, lidostu nomas maksa, lidostu nodokļi un pasažieru, kas izlido no Grieķijas lidostām, izlidošanas nodeva, saukta "*spatosimo*".

Komisija pieprasīja Grieķijas Republikai veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai atgūtu no saņēmējas sabiedrības šos atbalstus, un divu mēnešu laikā no tās lēmuma paziņošanas brīža informēt Komisiju par pasākumiem, kas veikti, lai izpildītu lēmuma prasības. Saņemot Grieķijas valdības atteikumu izpildīt šo lēmumu un nebūdama apmierināta ar Grieķijas Republikas sniegtajiem paskaidrojumiem, Komisija cēla prasību, kas ir šīs lietas pamatā. Tiesa nosprieda, ka šī Komisijas prasība ir pamatota.

Tā atgādināja, ka vienīgais pamats, ko dalībvalsts var izvirzīt savai aizstāvībai pret Komisijas celtu prasību par valsts pienākumu neizpildi, kas balstīta uz EKL 88. panta 2. punktu, ir tas, ka nav nekādu iespēju atbilstoši izpildīt lēmumu, ar ko uzlikts pienākums atgūt attiecīgo atbalstu. Attiecībā uz Komisijas lēmumu par valsts atbalstu nosacījums, saskaņā ar kuru nav nekādu iespēju nodrošināt pilnīgu izpildi, nav izpildīts, ja atbildētāja valdība neinformē Komisiju par juridiskām, politiskām vai faktiskām grūtībām, kas saistītas ar lēmuma īstenošanu, reāli nemēģinot panākt, lai attiecīgie uzņēmumi atmaksātu atbalstu, un nepiedāvājot Komisijai šā lēmuma īstenošanai alternatīvas metodes, kas ļautu pārvarēt minētās grūtības. Ja šādā lēmuma izpildē saskaras tikai ar dažām grūtībām valsts tiesību sistēmas ietvaros, ņemot vērā noteikumu, kas paredz savstarpēju lojālas sadarbības pienākumu starp dalībvalsti un Kopienu iestādēm, uz ko īpaši norādīts EKL 10. pantā, Komisijai un dalībvalstij ir labticīgi jāsadarbojas, lai pārvarētu šīs grūtības, ievērojot Līguma noteikumus, īpaši tos, kas attiecas uz valsts atbalstu.

Turklāt Tiesa vēlreiz apstiprināja, ka izskatot prasību, kuras priekšmets ir lēmuma neizpilde valsts atbalsta jomā un ko Tiesā nav cēlusi valsts, kas ir šā lēmuma adresāts, minētā valsts nevar apstrīdēt šāda lēmuma likumību.

Visbeidzot, Tiesa vienlīdz atgādināja, ka Kopienu tiesību normas neparedz, ka Komisijai, pieprasot atgūt atbalstu, kas atzīts par nesaderīgu ar kopējo tirgu, ir jānosaka precīza atmaksājamā atbalsta summa. Faktiski pietiek ar to, ka Komisijas lēmums satur norādes, kas ļauj tā adresātam pašam bez pārmērīgām grūtībām noteikt šo summu.

Komisija tādējādi likumīgi var aprobežoties ar pienākuma atmaksāt attiecīgo atbalstu konstatāciju un valsts iestāžu ziņā atstāt atmaksājamo summu precīza apmēra aprēķināšanu. Turklāt, tā kā lēmuma rezolutīvā daļa nav nodalāma no tā motīvu daļas tādējādi, ka tās interpretācijā vajadzības gadījumā ir jāņem vērā pamatojums, kura rezultātā pieņemts šis lēmums, summas, kas atmaksājamas, piemērojot Komisijas lēmumu, var tikt izsecinātas, aplūkojot tā motīvus kopumā.

3.9. Daudzveidīgajā **tiesību aktu tuvināšanas** jomā īpašu interesi izraisa divi spriedumi publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas jomā, kā arī viens spriedums

telekomunikāciju jomā, otrs spriedums – autortiesību un blakustiesību jomā un trešais spriedums – patērētāju tiesību aizsardzības jomā.

Lietā *Stadt Halle* un *RPL Lochau* (2005. gada 11. janvāra spriedums lietā C-26/03, Krājums, I-1. lpp.) *Cour par l'Oberlandesgericht Naumburg* uzdeva Tiesai divu veidu jautājumus, pirmkārt, par Direktīvas 89/665²⁴ (grozītā redakcijā) 1. panta 1. punkta interpretāciju un, otrkārt, par Direktīvas 93/38²⁵ (grozītā redakcijā) 1. panta 2. punkta un 13. panta 1. punkta interpretāciju tiesvedībā starp Halles pilsētu Vācijā un sabiedrību *RPL Lochau* un sabiedrību *TREA Leuna* par to, vai Kopienas tiesību izpratnē ir likumīga publiska pakalpojumu līguma slēgšanas tiesību piešķiršana par atkritumu apstrādi bez konkursa, ko Halles pilsēta piešķir *RPL Lochau*, kurā vairākuma akcionārs ir Halles pilsēta un mazākuma akcionārs – privāta sabiedrība.

Ar pirmo jautājumu virkni *Oberlandesgericht Naumburg* būtībā jautāja, vai Direktīvas 89/665 1. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstu pienākums nodrošināt efektīvu un ātru iespēju pārsūdzēt līgumslēdzēju iestāžu pieņemtos lēmumus attiecas arī uz lēmumiem, kas nav pieņemti oficiālas publisku pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras ietvaros un ir pieņemti pirms oficiāla uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu, proti – vai uz konkrētu valsts līgumu attiecas Direktīvas 92/50 personiskā vai materiālā piemērošanas joma un kurā iegādes posmā dalībvalstīm ir jānodrošina konkursa dalībniekam, kandidātam vai interesentam iespēja izmantot apelācijas procedūru.

Ar otro jautājumu virkni iesniedzējtiesa būtībā jautāja, vai gadījumos, kad līgumslēdzēja iestāde ir nodomājusi ar privātu uzņēmēj sabiedrību, kas ir privāttiesību subjekts un kas ir juridiski neatkarīga no šīs līgumslēdzējas iestādes, bet kurā tai pieder vairākuma kapitāla daļu pakete un kuru tā zināmā mērā kontrolē, noslēgt līgumu, kam ir finansiālas sekas un kas saistīts ar pakalpojumiem, uz kuriem attiecas Direktīvas 92/50 materiālā piemērošanas joma, šai līgumslēdzējai iestādei tik un tā ir jāpiemēro šajā direktīvā paredzētās publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras tikai tāpēc, ka šajā uzņēmēj sabiedrībā, kas noslēdz līgumu, kā akciju turētājs līdzdarbojas kāds cits privāts uzņēmums, pat ja tam pieder mazākuma kapitāla daļu pakete. Ja uz šo jautājumu tiek sniegta noliedzoša atbilde, iesniedzējtiesa papildus jautāja, uz kādu kritēriju pamata būtu jāuzskata, ka uz līgumslēdzēju iestādi šis pienākums neattiecas.

Atbildot uz jautājumu pirmo virkni, Tiesa nosprieda, ka 1. panta 1. punkts Direktīvā 89/665 (grozīta) ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstu pienākums nodrošināt efektīvu un ātru iespēju pārsūdzēt līgumslēdzēju iestāžu pieņemtos lēmumus attiecas arī uz lēmumiem, kas nav pieņemti formālas publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras ietvaros un pirms formāla uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu, proti, ka tas attiecas arī uz lēmumu par to, vai uz konkrētu publisku iepirkumu attiecas grozītās Direktīvas 92/50 personiskā vai materiālā piemērošanas joma. Tiesa turklāt uzsvēra, ka šādas pārsūdzības

²⁴ Padomes 1989. gada 21. decembra Direktīva 89/665/EK par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām (OV L 395, 33. lpp.).

²⁵ Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīva 93/38/EEK, ar ko koordinē līgumu piešķiršanas procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē (OV L 199, 84. lpp.).

iespējas ir pieejamas ikvienai personai, kurai ir vai ir bijusi interese noslēgt attiecīgo publiskā iepirkuma līgumu un kuras ir skāris vai var skart apgalvotais pārkāpums, no brīža, kad līgumslēdzēja iestāde ir paudusi gribu, kurai var būt tiesiskas sekas, un ka tādējādi dalībvalstis nedrīkst pakārtot pārsūdzības iespēju tam, ka publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūra ir formāli sasniegusi kādu noteiktu stadiju.

Atbildot uz jautājumu otro virkni, Tiesa nosprieda, ka gadījumā, kad līgumslēdzēja iestāde ir nodomājusi noslēgt līgumu, kam ir finansiālas sekas un kas saistīts ar pakalpojumiem, uz kuriem attiecas Direktīvas 92/50, kas grozīta ar Direktīvu 97/52²⁶, materiālā piemērošanas joma, ar uzņēmējdarbību, kura no tās nav juridiski atkarīga un kurā līgumslēdzējai iestādei kopā ar kādu privātu uzņēmumu vai vairākiem privātiem uzņēmumiem pieder kapitāls, šai līgumslēdzējai iestādei tik un tā ir jāpiemēro šajā Direktīvā paredzētās publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras.

Apvienotajās lietās *Fabricom* (2005. gada 3. marta spriedums apvienotajās lietās C-21/03 un C-34/03, Krājums, I-1559. lpp.) Beļģijas *Conseil d'État* uzdeva Tiesai divu veidu prejudiciālus jautājumus. Tie bija par Direktīvas 92/50²⁷, ko groza ar Direktīvu 97/52²⁸, un īpaši tās 3. panta 2. punkta interpretāciju, Direktīvas 93/36²⁹, ko groza ar Direktīvu 97/52, un īpaši tās 5. panta 7. punkta interpretāciju, Direktīvas 93/37³⁰, ko groza ar Direktīvu 97/52, un īpaši tās 6. panta 6. punkta interpretāciju, kā arī Direktīvas 93/38³¹, ko groza ar Direktīvu 98/4³², un īpaši tās 4. panta 2. punkta interpretāciju saistībā ar samērīguma principu, tirdzniecības un rūpniecības brīvību un tiesībām uz īpašumu. Turklāt minētie prejudiciālie jautājumi attiecās uz to, kā interpretēt Direktīvu 89/665³³ un īpaši tās 2. panta 1. punkta a) apakšpunktu un 5. pantu, kā arī Direktīvu 92/13³⁴ un īpaši tās 1. un 2. pantu.

²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 13. oktobra Direktīva 97/52/EK, ar ko groza Direktīvu 92/50/EEK, Direktīvu 93/36/EEK un Direktīvu 93/37/EEK par to, kā koordinēt procedūras, ar ko piešķir attiecīgi pakalpojumu valsts līgumus, piegāžu valsts līgumus un būvniecības valsts līgumus (OV L 328, 1. lpp.).

²⁷ Padomes 1992. gada 18. jūnija Direktīva 92/50/EEK par procedūru koordinēšanu valsts pakalpojumu līgumu piešķiršanai (OV L 209, 1. lpp.).

²⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 13. oktobra Direktīva 97/52/EK, ar ko groza Direktīvu 92/50/EEK, Direktīvu 93/36/EEK un Direktīvu 93/37/EEK par to, kā koordinēt procedūras, ar ko piešķir attiecīgi pakalpojumu valsts līgumus, piegāžu valsts līgumus un būvniecības valsts līgumus (OV L 328, 1. lpp.).

²⁹ Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīva 93/36/EEK, ar ko koordinē piegāžu valsts līgumu piešķiršanas procedūras (OV L 199, 1. lpp.).

³⁰ Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīva 93/37/EEK par to, kā koordinē būvniecības valsts līgumu piešķiršanas procedūras (OV L 199, 54. lpp.).

³¹ Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīva 93/38/EEK, ar ko koordinē līgumu piešķiršanas procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē (OV L 199, 84. lpp.).

³² Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 16. februāra Direktīva 98/4/EK, kas groza Direktīvu 93/38/EEK, ar ko koordinē līgumu piešķiršanas procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē (OV L 101, 1. lpp.).

³³ Padomes 1989. gada 21. decembra Direktīva 89/665/EEK par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām (OV L 395, 33. lpp.).

³⁴ Padomes 1992. gada 25. februāra Direktīva 92/13/EEK, ar ko koordinē normatīvos un administratīvos aktus par to, kā piemēro Kopienas noteikumus par līgumu piešķiršanas procedūrām, ko piemēro subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē (OV L 76, 14. lpp.).

Šo jautājumu mērķis bija dot iespēju valsts tiesai atrisināt divas prāvas starp *Fabricom SA*, būvniecības uzņēmumu, kuru regulāri uzaicina piedalīties konkursos saistībā ar publiskajiem iepirkumiem, īpaši ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarēs, no vienas puses, un Beļģijas valsti, no otras puses, par valsts noteikumu, proti, 1999. gada 25. marta karaliskā dekrēta, ar kuru groza attiecīgi 1996. gada 8. un 10. janvāra karalisko dekrētu, kas zināmā mērā būtībā ir izteikti vienādi un ar ko aizliedz personai, kas sagatavojusi publiskā iepirkuma līguma dokumentāciju, vai ar to saistītam uzņēmumam piedalīties minētajā publiskajā iepirkumā, 26. un 32. panta likumību. Abās pamata prāvās šis būvniecības uzņēmums bija norādījis, ka šis noteikums ir pretrunā tostarp ar vienlīdzīgas attieksmes pret visiem pretendentiem principu, Direktīvā 92/13 paredzēto pārsūdzības efektivitātes principu, samērīguma principu, tirdzniecības un rūpniecības brīvību, kā arī tiesībām uz īpašumu, kas paredzētas 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Papildu protokola 1. pantā.

Uzskatot, ka tās izskatāmo prāvu atrisināšanai ir nepieciešams noteiktu iepriekšminēto direktīvu noteikumu publiskā iepirkuma jomā interpretācija, *Conseil d'État* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai divas prejudiciālo jautājumu virknes, kura katra sastāvēja no trīs jautājumiem, ko to būtībā analogā satura dēļ Tiesa varēja pārgrupēt, lai izskatītu kā trīs jautājumus. Norādot, ka otrais no šiem jautājumiem bija pamatots ar pieņēmumu, kuram nevarēja piekrist, Tiesa atbildēja tikai uz pirmo un trešo jautājumu. Ar pirmo jautājumu *Conseil d'État* būtībā jautāja, vai Kopienas tiesību noteikumi, uz kuriem tā atsaucās, aizliedz tādu noteikumu kā iepriekšminētajā valsts tiesiskajā regulējumā noteiktais un, saskaņā ar kuru personai, kas veikusi ar minētajiem būvdarbiem, piegādēm vai pakalpojumiem saistītu pētījumu, pārbaudi, analīzi vai izstrādi, netiek atļauts iesniegt dalības pieteikumu vai piedāvājumu publiskam būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu līgumam, neparedzot šai personai iespēju pierādīt, ka konkrētajos apstākļos tās iegūtā pieredze nevar izkropļot konkurenci. Ar trešo jautājumu *Conseil d'État* būtībā jautāja, vai Direktīva 89/665 un īpaši tās 2. panta 1. punkta a) apakšpunkts un 5. pants, kā arī Direktīva 92/13 un īpaši tās 1. un 2. pants aizliedz līgumslēdzējai iestādei jebkurā laikā – līdz pat piedāvājumu izvērtēšanas procedūras beigām – atteikt tiesības piedalīties publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā vai iesniegt piedāvājumu uzņēmumam, kas saistīts ar ikvienu personu, kura veikusi noteiktus sagatavošanas darbus, lai gan minētais uzņēmums, atbildot uz līgumslēdzējas iestādes šajā sakarā uzdotajiem jautājumiem, ir apliecinājis, ka nav guvis nepamatotu priekšrocību, kas varētu izkropļot normālus konkurences apstākļus.

Atbildot uz pirmo jautājumu, Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 92/50, 93/36, 93/37, ko groza ar Direktīvu 97/52, un Direktīva 93/38, ko groza ar Direktīvu 98/4, un īpaši katrs no šo direktīvu noteikumiem, saskaņā ar kuru līgumslēdzējas iestādes rūpējas par to, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret visiem pretendentiem, nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru personai, kas veikusi ar minētajiem būvdarbiem, piegādēm vai pakalpojumiem saistītu pētījumu, pārbaudi, analīzi vai izstrādi, netiek atļauts iesniegt dalības pieteikumu vai piedāvājumu publiskam būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu līgumam, neparedzot šai personai iespēju pierādīt, ka konkrētajos apstākļos tās iegūtā pieredze nevar izkropļot konkurenci. Kā uzskata Tiesa, ja, ņemot vērā labvēlīgo situāciju, kurā var atrasties noteiktus sagatavošanas darbus veikusi persona, nevar piekrist tam, ka vienlīdzīgas attieksmes princips paredz vienādu attieksmi pret šo personu un pārējiem pretendentiem, noteikums, kas neparedz personai, kas veikusi noteiktus sagatavošanas darbus, nekādu iespēju pierādīt, ka konkrētajā gadījumā nerodas situācija, kad tiek traucēta konkurence, tomēr pārsniedz to, kas vajadzīgs, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret visiem pretendentiem.

Uz trešo jautājumu par to, ka Direktīva 89/665 un īpaši tās 2. panta 1. punkta a) apakšpunkts un 5. punkts, kā arī Direktīva 92/13 un jo īpaši tās 1. un 2. pants aizliedz to, ka līgumslēdzēja iestāde – līdz pat piedāvājumu izvērtēšanas procedūras beigām – var atteikt tiesības piedalīties publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā vai iesniegt piedāvājumu uzņēmumam, kas saistīts ar ikvienu personu, kura veikusi ar būvdarbiem, piegādēm vai pakalpojumiem saistītu pētījumu, pārbaudi, analīzi vai izstrādi, lai gan minētais uzņēmums, atbildot uz līgumslēdzējas iestādes šajā sakarā uzdotajiem jautājumiem, ir apliecinājis, ka nav guvis nepamatotu priekšrocību, kas varētu izkropļot normālus konkurences apstākļus. Kā uzskata Tiesa, līgumslēdzējas iestādes iespēja līdz pat brīdim, kad procedūra jau ir stipri pāvirzījusies uz priekšu, atlikt lēmuma pieņemšanu par uzņēmuma, kas saistīts ar personu, kura veikusi noteiktus sagatavošanas darbus, iespēju piedalīties publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā vai iesniegt piedāvājumu, lai gan attiecīgās iestādes rīcībā ir visa šā lēmuma pieņemšanai vajadzīgā informācija, liedz šim uzņēmumam iespēju atsaukties uz Kopienu noteikumiem publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas jomā attiecībā pret līgumslēdzēju iestādi tādā laikposmā, kas ir atkarīgs tikai no iestādes rīcības brīvības un kas noteiktā gadījumā var ilgt līdz pat brīdim, kad pārkāpumus vairs nav iespējams labot. Tāda situācija, kad nepamatoti tiek atlikta ieinteresēto personu Kopienas tiesībās paredzēto tiesību īstenošana, var ne tikai ierobežot Direktīvu 89/665 un 92/13 efektivitāti, bet tā ir arī pretrunā ar Direktīvu 89/665 un 92/13 mērķi, kas paredz aizsargāt pretendentes attiecībā pret līgumslēdzēju iestādi.

2005. gada 20. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-327/03 un C-328/03 *ISIS Multimedia Net* (Krājumā vēl nav publicēts) attiecas uz telekomunikāciju nozari. Pieņemta šīs nozares liberalizācijas ietvaros, Direktīva 97/13³⁵ paredz izveidot šajā jautājumā tādu vienotu sistēmu attiecībā uz dalībvalstu piešķirtajām vispārējām atļaujām un individuālajām licencēm, kas pamatota ar samērīguma principu, pārskatāmības principu un nediskriminācijas principu. Šajā sakarā tā cita starpā nosaka ierobežojumus un nodokļu sistēmas nodevas, ko var piemērot uzņēmumiem, izdodot atļauju attiecībā uz vispārējām atļaujām vai individuālām licencēm. Attiecībā uz pēdējām minētajām atļaujām Direktīvas 11. pants maksu, ko var piemērot uzņēmumiem, ierobežo ar administratīvajām izmaksām. Tomēr šis noteikums otrajā punktā gadījumā, ja resursi ir reti izplatīti, atļauj ņemt maksu, lai nodrošinātu optimālu šāda resursa izmantošanu. Šī maksa nevar būt diskriminējoša, un cita starpā ir jāņem vērā nepieciešamība veicināt jaunu pakalpojumu un konkurences attīstību.

Tiesai tika lūgts spriest par šā noteikuma piemērojamību sakarā ar *Bundesverwaltungsgericht* (Vācija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem tiesvedībā starp uzņēmumiem *Isis Multimedia Net* un *Firma 02* un Vācijas valsti. Attiecīgie uzņēmumi, jauni sakaru operatori, valsts regulatoram iesniedza pieteikumu par tālruņa numuru, kas bija paredzēti to klientiem, piešķiršanu. Sakarā ar šo numuru piešķiršanu saskaņā ar spēkā esošo tiesisko regulējumu tika piemērota atlīdzības maksa, kas piecpadsmit reizes pārsniedza administratīvās izmaksas. Tomēr *Deutsche Telekom*, uzņēmuma, kas ir agrākā Vācijas monopoluzņēmuma telekomunikāciju jomā operatora tiesību un saistību pārņēmējs, rīcībā ir 400 miljonu tālruņa numuru rezerve, kas iegūta bez maksas.

³⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 10. aprīļa Direktīva 97/13/EK par vispārējo atļauju un individuālo licenču kopēju sistēmu sakaru pakalpojumu jomā (OV L 117, 15. lpp.).

Lai novērtētu maksas, kas tādējādi tika piemērota jaunajiem operatoriem, saderīgumu ar Direktīvas 97/13 11. panta 2. punktu, Tiesa secīgi aplūko Direktīvā ietvertos trīs nosacījumus. Attiecībā uz pirmo nosacījumu par ierobežoto resursu optimālu pārvaldi Tiesa uzskata, ka telefona numuri var būt ierobežotā skaitā un līdz ar to būt šāda veida resurss. Attiecībā uz nediskriminācijas nosacījumu Tiesa var tikai konstatēt, ka attieksme pret *Deutsche Telekom* un tās konkurentiem nav vienlīdzīga: kamēr *ISIS Multimedia* un *Firma 02* kā pilnīgi jauniem operatoriem ir jāmaksā apstrīdētā maksa, lai iegūtu tālruņa numurus un iekļūtu tirgū, *Deutsche Telekom* savukārt ir ievērojama numuru rezerve, kas ļauj tai darboties tirgū un par kuras iegūšanu tā nav maksājusi nekādu atlīdzību. Attiecībā uz iespējamu šādas atšķirīgas attieksmes attaisnojumu, neizslēdzot šādu iespēju, Tiesa, nepastāvot atbilstošiem, tos pamatojošiem pierādījumiem, noraida Vācijas valdības argumentus, kas saistīti ar vispārējo pakalpojumu sniegšanu, ko nodrošina *Deutsche Telekom*, kā arī tās pienākumiem attiecībā uz tās pārņemtajiem ierēdņiem. Visbeidzot, Tiesa konstatē, ka jebkurā gadījumā trešais nosacījums attiecībā uz nepieciešamību attīstīt jaunus pakalpojumus un konkurenci, nav izpildīts. Tieši otrādi, palielinot jauno operatoru izdevumus to sākotnējās darbības uzsākšanas posmā, jo tie atrodas nevienlīdzīgā situācijā salīdzinājumā ar dominējošā stāvoklī esošo uzņēmumu, ar Vācijas tiesisko regulējumu uzliktā maksa ir šķērslis jaunu operatoru ienākšanai tirgū un līdz ar to bremzē konkurences un jauno pakalpojumu attīstību pretēji tam, ko prasa Direktīvas 97/13 11. panta 2. punkts.

2005. gada 14. jūlija spriedums lietā C-192/04 *Lagardère Active Broadcast* (Krājumā vēl nav publicēts) ir par Direktīvas 92/100³⁶ un Direktīvas 93/83³⁷ piemērošanas jomu un piemērojamību autortiesību un blakustiesību jomā. Lietas faktiskais konteksts bija šāds. *Lagardère Active Broadcast* ir Francijā reģistrēta raidsabiedrība, kas ir sabiedrības *Europe 1* tiesību un saistību pārņēmēja. No Parīzē izvietotajām studijām tās programmas tiek raidītas uz satelītu, kas raida signālus atpakaļ uz Zemi, tādējādi pārraidot programmas skatītājiem. Lai gan lielākā daļa šo raidītāju atrodas Francijā, viens no tiem, kas pārraida programmas Francijā, tomēr ir izvietots Vācijā, Zāras apgabalā, un to pārvalda *Lagardère* Vācijas meitas uzņēmums. Šīs programmas franču valodā ierobežotā perimetrā tehniski var tikt uztvertas Vācijā, bet tās netiek izmantotas komerciālos nolūkos. Intelektuālā īpašuma jautājumu sakarā tiek maksāta divu veidu maksa par aizsargātu fonogrammu izmantošanu, kas pienākas izpildītājiem un to producentiem: vienu Francijā maksā *Lagardère*, otru Vācijā maksā iepriekšminētais meitas uzņēmums. Šajā sakarā radās divi jautājumi, ko Tiesa izskatīja pēc tam, kad bija saņēmusi Francijas *Cour de cassation* lūgumu sniegt prejudiciālo nolēmumu. Pirmkārt, vai maksu var regulēt ne tikai Francijas tiesības, bet arī Vācijas tiesības? Otrkārt, vai raidsabiedrība var atrēķināt no maksas, kas maksājama Francijā, maksu, ko tā ir samaksājusi vai kas ir maksājama Vācijā?

Lai atbildētu uz pirmo jautājumu, svarīga ir Direktīva 93/83. Faktiski šī direktīva satelītraidīšanas un kabeļu retranslācijas jomā piemērojamo autortiesību un blakustiesību jautājumā paredz "novērst to, ka vienai un tai pašai raidīšanai vienlaicīgi piemēro vairāku valstu tiesību aktus". Saskaņā ar Direktīvu maksu ir jāregulē tikai tās valsts likumiem, no

³⁶ Padomes 1992. gada 19. novembra Direktīva 92/100/EEK par nomas tiesībām un patapinājuma tiesībām, un dažām blakustiesībām, kas attiecas uz autortiesībām intelektuālā īpašuma jomā (OV L 346, 61. lpp.).

³⁷ Padomes 1993. gada 27. septembra Direktīva 93/83/EEK par dažu noteikumu saskaņošanu attiecībā uz autortiesībām un blakustiesībām, kas piemērojamas satelītu apraidei un kabeļu retranslācijai (OV L 248, 15. lpp.).

kuras signāls tiek raidīts, tātad – Francijas likumiem. Tas nozīmē, ka ir piemērojama šī direktīva un ka līdz ar to attiecīgajā lietā aplūkotā raidīšana ir “atklāts raidījums caur satelītu” šīs direktīvas izpratnē. Tiesa pēc šīs raidīšanas īpatnību (signāli, ko raida no kodētiem satelītiem, var tikt saņemti tikai ar profesionālām iekārtām; nav paredzēts, ka signālus atšķirībā no programmām var uztvert skatītāji; Zemes ciparu audio pārraides ķēde, kas ļautu pārraidīt signālus gadījumā, ja nedarbotos satelīts) pārbaudes konstatē, ka šis nav tas gadījums. Tā kā runa nav par “atklātu raidījumu caur satelītu” Direktīvas 93/83 izpratnē, Direktīva nav piemērojama un tas šajā gadījumā nerada šķēršļus maksu regulēt vienlaicīgi gan ar Francijas, gan ar Vācijas tiesību aktiem.

Attiecībā uz iespēju atrēķināt Francijā maksājamo maksu no tās, kas samaksāta vai maksājama Vācijā, būtisks ir Direktīvas 92/100³⁸ 8. panta 2. punkts, ar ko liek maksāt taisnīgu atlīdzību. Tiesa precizē, ka autortiesību blakustiesībām ir teritoriāls raksturs. Šajā lietā, tā kā raidīšana notikusi divu dalībvalstu teritorijā, šī autoratlīdzība ir maksājama, pamatojoties uz divu valstu tiesisko regulējumu. Tiesa atgādina, ka tai nav jānosaka kārtība vienādas taisnīgas atlīdzības noteikšanai. Tikai pašu dalībvalstu kompetencē ir noteikt to teritorijās vispiemērotākos kritērijus, lai nodrošinātu Kopienā noteiktā taisnīgas atlīdzības jēdziena ievērošanu. Tomēr, lai novērtētu, vai atlīdzība ir taisnīga, ir jāņem vērā fonogrammas izmantošanas vērtība tirdzniecībā un īpaši – visi pārraides parametri, tostarp faktiskā auditorija, potenciālā auditorija un pārraides valoda. Šajā lietā, Tiesa turpina, raidīšana Vācijā nemazina izmantojamo vērtību Francijā. Turklāt tikai Francijā tā tiek izmantota komerciāliem nolūkiem. Faktiskā vai potenciālā auditorija Vācijā tomēr pastāv, tādējādi aizsargāto fonogrammu izmantošanai šajā valstī ir zināma ekonomiskā vērtība, pat ja tā ir zema. Līdz ar to Vācijā var prasīt maksāt atlīdzību. Fakts, ka ekonomiskā vērtība ir zema, ietekmē tikai šīs maksas likmi, nevis pašu principu. Šādi noteikta atlīdzība ir samaksa par fonogrammu izmantošanu šajā valstī, šo samaksu nevar ņemt vērā, lai aprēķinātu taisnīgu atlīdzību Francijā, un atrēķināt no tās.

Tiesas 2005. gada 25. oktobra spriedumi lietās C-350/03 *Schulte* un C-229/04 *Crailsheimer Volksbank* (Krājumā vēl nav publicēti) izriet no prejudiciāliem jautājumiem, ko Tiesai uzdeva divas Vācijas tiesas – *Landgericht Bochum* un *Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen* – un tie ir par 1985. gada “Sliekšņa darījumu” direktīvas (Direktīva 85/577³⁹) interpretāciju. Abas iesniedzējtiesas izskatīja prāvas starp ieguldītājiem nekustamajos īpašumos un bankām par kapitālieguldījumiem, kuru sarunas pirms līguma noslēgšanas ir norisinājušās ārpus uzņēmuma telpām. Ieguldījumus cita starpā veido nekustamā īpašuma pirkuma līgums, kas noslēgts ar nekustamā īpašuma sabiedrību, un kredītlīgums, kas noslēgts ar banku, kura varētu finansēt pirkumu. Tie tika piedāvāti patērētājam, nekustamā īpašuma sabiedrības aģentam vai neatkarīgam māklerim ierodoties pie viņa mājās.

Tiesa vispirms konstatē, ka ar Direktīvu patērētājam netiek piešķirtas tiesības atsaukt nekustamā īpašuma pirkuma līgumu, pat ja tas ir kapitālieguldījums, kura finansēšanu nodrošina kredīts un par kuru ir notikušas sarunas pirms līguma slēgšanas gan attiecībā uz nekustamā īpašuma pirkuma līgumu, gan aizdevuma līgumu pirkuma finansēšanai,

³⁸ Padomes 1992. gada 19. novembra Direktīva 92/100/EEK par nomas tiesībām un patapinājuma tiesībām, un dažām blakustiesībām, kas attiecas uz autortiesībām intelektuālā īpašuma jomā (OV L 346, 61. lpp.).

³⁹ Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīva 85/577/EEK par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām (OV L 372, 31. lpp.).

sarunām norisinoties ārpus uzņēmuma telpām. Faktiski, pat ja šī direktīva paredz aizsargāt patērētāju pret riskiem, kas saistīti ar līguma slēgšanu, īpaši ja komersants ir ieradies pie patērētāja mājās, piešķirot tam noteiktos apstākļos atteikuma tiesības, no tās piemērošanas jomas skaidri un nešaubīgi ir izslēgti nekustamā īpašuma pirkuma līgumi.

Turklāt ar Direktīvu nav aizliegti valsts noteikumi, kas kā vienīgās aizdevuma līguma atteikuma sekas paredz tā atcelšanu, pat ja tas saistīts ar kapitālieguldījumiem, kuros aizdevums bez nekustamā īpašuma iegādes vispār netiktu izsniegts.

Turklāt, ja banka ir informējusi patērētāju par tā tiesībām atsaukt kredītlīgumu, Direktīva neaizliedz, ka ar valsts tiesisko regulējumu patērētājam tiek uzlikts pienākums hipotekārā kredīta līguma atteikuma gadījumā atmaksāt ne tikai saskaņā ar šo līgumu saņemto summu, bet samaksāt aizdevējam arī kredīta procentus atbilstoši tirgus likmei.

Tomēr Tiesa spriež, ka tādos gadījumos kā šajā lietā, kad patērētājs nav ticis informēts par tiesībām atsaukt kredītlīgumu, bankai ir jāuzņemas risks, kas saistīts ar attiecīgajiem ieguldījumiem. Faktiski, ja banka būtu to laicīgi informējusi, patērētājs būtu varējis atgriezties pie sava lēmuma noslēgt šo līgumu un vajadzības gadījumā tas nebūtu vēlāk noslēdzis pirkuma līgumu pie notāra. Patērētājs varēja arī izvairīties no riska, ka nekustamā īpašuma vērtība pirkuma brīdī tiek pārvērtēta, ka aprēķinātie īres maksas ienākumi netiek saņemti un ka plānotais nekustamā īpašuma cenu pieaugums izrādās kļūdains. Likumdevējam un valsts tiesām ir jānodrošina patērētāju aizsardzība pret šo risku iestāšanās sekām.

3.10. Sociālo tiesību jomā īpašu uzmanību piesaista trīs spriedumi, kas attiecas, respektīvi, uz darba ņēmēju tiesību nodrošināšanu uzņēmuma pārejas gadījumā, sievietes grūtniecības stāvokļa aizsardzību saistībā ar darba ņēmēju vīriešu un darba ņēmēju sieviešu diskriminācijas aizliegumu un diskriminācijas aizliegumu attiecībā uz gados veciem darba ņēmējiem.

Lietā C-478/03 *Celte* (Tiesas spriedums pieņemts 2005. gada 26. maijā, Krājums, I-4389. lpp.) *House of Lords* uzdeva Tiesai prejudiciālus jautājumus par Direktīvas 77/187⁴⁰ piemērošanu attiecībā uz profesionālās izglītības programmu privatizāciju Velsā.

1989. gadā aizsāktās pārvaldes reformas ietvaros Apvienotās Karalistes valdība paredzēja izveidot *Training and Enterprise Councils (TEC)*, kas aizstātu valdības finansētās vietējās aģentūras, ko vada par jauniešu un bezdarbnieku izglītības programmām atbildīgie ierēdņi. Lai īstenotu šo jau notiekošo privatizāciju, *TEC* izmantoja *Department of Employment* (Darba ministrija) telpas un tās darbiniekiem bija brīva piekļuve informācijas sistēmām un datubāzēm. Projekta triju gadu garumā paredzētajā sākuma periodā vietējo aģentūru personālu pārcēla darbā citur, visiem darbiniekiem saglabājot ierēdņu statusu. *Department of Employment* darbinieki turpināja veikt tās pašas darbības tajās pašās ēkās *TEC* pārraudzībā. Tomēr *Secretary of State* 1991. gada 16. decembra vēstulē, kas tika adresēta *TEC Staffing Group* (grupa, kas atbild par personāla jautājumiem) prezidenti, tomēr tika paredzēts, ka pēdējie minētie kļūst par darba devējiem attiecībā ar saviem darbiniekiem. Beidzoties pārcelšanas laikposmam, darbiniekiem tika dota izvēle vai nu tikt pārceltiem *Department of Employment* iekšienē, mainot to darba funkcijas, vai turpināt darbu kā *TEC*

⁴⁰ Padomes 1977. gada 14. februāra Direktīva 77/187/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmēj sabiedrību vai uzņēmēj sabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā (OV L 61, 26. lpp.).

darbiniekiem. Šajā sakarā 1992. gadā *Department of Employment* ar *TEC* noslēdza līgumu, kurā tika noteikti *TEC* pienākumi attiecībā pret ierēdņiem, kas bija mainījuši savu statusu, lai kļūtu par *TEC* darbiniekiem.

Uzdotie prejudiciālie jautājumi ir par jēdziena “pārejas datums” interpretāciju Direktīvas 77/187 3. panta 1. punkta izpratnē, ja notiek pāreja, kas ir kompleksa darbība vairākos posmos.

Tiesa, vispirms precizējot, ka profesionālās izglītības darbības privatizācija ietilpst Direktīvas 77/187 piemērošanas jomā, iesniedzējtiesai atbild, ka, piemērojot Direktīvas 77/187 3. panta 1. punktu, darba līgumu un darba attiecību nodošana noteikti notiek tajā pašā dienā, kurā notiek uzņēmuma pāreja. Šis pārejas datums atbilst datumam, kurā cedents ir nodevis cesionāram par pārņemtā uzņēmuma darbību atbildīgā uzņēmuma vadītāja statusu. Šis datums ir noteikts brīdis, ko saskaņā ar cedenta vai cesionāra vēlmi nevar pārcelt uz citu datumu.

Līdz ar to, piebilst Tiesa, saskaņā ar 3. panta 1. punktu darba līgumi vai darba attiecības, kas šajā noteikumā norādītajā pārejas datumā pastāvējušas starp cedentu un uzņēmumu pārceltajiem darbiniekiem, tiek uzskatītas par tādām, ko šajā datumā cedents nodevis cesionāram, neatkarīgi no noteikumiem, par ko šajā sakarā vienojušies cedents un cesionārs.

2005. gada 8. septembra spriedumā lietā C-191/03 *McKenna* (Krājumā vēl nav publicēts) Tiesai vēlreiz bija jāpievēršas jautājumam par nodarbinātas sievietes grūtniecības stāvokli tiesībām Kopienas tiesību sistēmā un nediskriminācijas principam starp darba ņēmējiem vīriešiem un darba ņēmējām sievietēm.

Makennas kundzes grūtniecība iestājās 2000. gada janvārī. Saskaņā ar ārsta norādījumiem patoloģijas dēļ, kas bija izskaidrojama ar grūtniecību un kas turpinājās gandrīz visu grūtniecības laiku, viņai bija jāņem slimības atvaļinājums. Tā kā attiecīgā persona bija izmantojusi savas tiesības uz pilnu atalgojumu jau slimības atvaļinājuma laikā, sākot ar 2000. gada 6. jūliju, viņas alga tika samazināta uz pusi. No 2000. gada 3. septembra līdz 11. decembrim Makennas kundze izmantoja dzemdību atvaļinājumu un saņēma atalgojumu atbilstoši pamatlīkmei. Tā kā Makennas kundze vēl arvien medicīnisku iemeslu dēļ nebija spējīga strādāt, beidzoties šim atvaļinājumam, tās atalgojums atkal tika samazināts uz pusi. Makennas kundze turklāt uzskatīja, ka darba nespējas periods sakarā ar grūtniecību bija attiecināms uz tās tiesībām uz slimības atvaļinājumu.

Šīs lietas pamatā esošā problēma ir – vai darba nespēja, ko rada patoloģisks stāvoklis, kas saistīts ar grūtniecību un turpinās visu tās laiku, saskaņā ar Kopienas tiesībām var tikt uzskatīta par darba nespēju jebkādas slimības dēļ un tikt pieskaitīta to dienu skaitam, kurās saskaņā ar šajā lietā piemērojamo slimības atvaļinājumu sistēmu darbiniekiem ir tiesības saglabāt savu pilno atalgojumu un pēc tam – daļu no tā?

Uzdodot jautājumus, Īrijas *Labour Court* jautā, pirmkārt, vai attiecīgā valsts sistēma izriet no EKL 141. panta 1. un 2. punkta un Direktīvas 75/117⁴¹ piemērošanas jomas vai tomēr no

⁴¹ Padomes 1975. gada 10. februāra Direktīva 75/117/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu, ievērojot principu par vienlīdzīgu atalgojumu vīriešiem un sievietēm (OV L 45, 19. lpp.).

Direktīvas 76/207⁴² piemērošanas jomas. Iesniedzējtiesa jautā, otrkārt, vai, ņemot vērā piemērojamos Kopienas tiesību noteikumus, šādu sistēmu varētu uzskatīt par diskriminējošu.

Attiecībā uz šajā lietā piemērojamiem Kopienas tiesību noteikumiem Tiesa atbild, ka slimības atvaļinājuma sistēma, kura vienādi ir piemērojama sievietēm darba ņēmējām, kuras cieš no slimības, kas saistīta ar grūtniecību, un pārējiem darba ņēmējiem, kuru slimība nav saistīta ar grūtniecību, izriet no EKL 141. panta un Direktīvas 75/117 piemērošanas jomas.

Faktiski šāda sistēma paredz nosacījumus darba ņēmēja darba samaksas saglabāšanai darba kavējuma gadījumā slimības dēļ. Šajā sistēmā darba samaksa tiek pilnībā saglabāta, ja netiek pārsniegts ikgadējais maksimālais ilgums, un gadījumā, ja tas tiek pārsniegts, šis režīms paredz saglabāt darba samaksu maksimāli līdz 50 % no tās apmēra, ievērojot kopējo maksimālo ilgumu, kas noteikts uz četriem gadiem. Šāda sistēma, kuras rezultātā samazinās darba samaksa un pēc tam tiek izsmeltas tiesības uz darba samaksas samazināšanu, darbojas automātiski, aritmētiski aprēķinot slimības dēļ kavētās dienas.

Attiecībā uz prejudiciālo jautājumu otru aspektu Tiesa uzskata, ka šajā lietā aplūkotā slimības atvaļinājuma sistēma nav diskriminējoša.

Faktiski Tiesa uzskata, ka EKL 141. pants un Direktīva 75/117 ir jāinterpretē tādējādi, ka diskrimināciju dzimuma dēļ neveido:

- slimības atvaļinājuma režīma noteikums, kas gadījumā, ja darba kavējums pārsniedz noteiktu ilgumu, paredz samazināt darba samaksu attiecībā uz darba ņēmējām sievietēm, kuras pirms grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma ir kavējušas darbu sakarā ar slimību, kas saistīta ar grūtniecību, tāpat kā attiecībā uz darba ņēmējiem vīriešiem, kuri kavējuši darbu kādas citas slimības dēļ, ar nosacījumu, ka, pirmkārt, attieksme pret darba ņēmēju sievieti ir tāda pati, kā pret darba ņēmēju vīrieti, kas kavē darbu slimības dēļ, un ka, otrkārt, piešķirto pabalstu apmērs nav tik niecīgs, ka padara apšaubāmu strādājošo grūtnieču aizsardzības mērķi;
- slimības atvaļinājuma režīma noteikums, kas paredz darba kavējuma laiku slimības dēļ ieskaitīt apmaksāta slimības atvaļinājuma kopējā maksimālā dienu skaitā, uz ko darba ņēmējam ir tiesības noteiktā laika periodā neatkarīgi no tā, vai slimība ir saistīta ar grūtniecību vai nav ar to saistīta, ar nosacījumu, ka darba kavējuma ieskaitīšana tādas slimības dēļ, kas saistīta ar grūtniecību, nenoved pie tā, ka tāda darba kavējuma laikā, uz ko attiecināma šī ieskaitīšana pēc grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma, darba ņēmēja sieviete saņem pabalstus, kas ir mazāki par minimālo apmēru, uz ko viņai bija tiesības tādas slimības laikā, kura radās, atrodoties grūtniecības stāvoklī.

2005. gada 22. novembra spriedums lietā C-144/04 *Mangold* (Krājumā vēl nav publicēts) sniedz sociālās politikas jomā interesantu skaidrojumu par aizsardzību pret diskrimināciju vecuma dēļ. Šajā lietā *Arbeitsgericht München* (Vācija) uzdeva Tiesai virkni prejudiciālo jautājumu tiesvedībā starp kādu darba ņēmēju un tā darba devēju par Vācijas tiesību aktu piemērošanu attiecībā uz nepilna laika darbu un līgumiem uz noteiktu laiku. Ar šo likumu

⁴² Padomes 1976. gada 9. februāra Direktīva 76/207/EEK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz darba, profesionālās izglītības un izaugsmes iespējām un darba apstākļiem (OV L 39, 40. lpp.).

līdz 2006. gada decembra beigām atļauj slēgt darba līgumus uz noteiktu laiku bez ierobežojumiem attiecībā uz iemeslu, ilgumu vai atjaunošanu, ja darba ņēmējs ir sasniegjis 52 gadu vecumu, ja vien nepastāv cieša saikne ar iepriekšējo darba līgumu, kas noslēgts uz nenoteiktu laiku ar to pašu darba devēju. Direktīva 2000/78⁴³, par kuras interpretāciju cita starpā ir prejudiciālie jautājumi, paredz izveidot sistēmu, lai novērstu nodarbinātības un darba jomā noteiktu veidu diskrimināciju, cita starpā – vecuma dēļ. Atšķirīgā attieksme, kas tieši pamatota ar vecumu, principā ir aizliegta. Tomēr šīs direktīvas 6. panta 1. punkts atļauj dalībvalstīm noteikt, ka šāda atšķirīga attieksme nav diskriminācija, ja tā ir objektīvi un pamatoti attaisnota valsts tiesību jomā ar leģitīmu mērķi, kas īpaši attiecas uz nodarbinātības politiku un darba tirgu, un ja līdzekļi, ar kuriem īsteno šo mērķi, ir atbilstoši un nepieciešami. Ar Direktīvu šajā sakarā paredz, piemēram, īpašus nosacījumus darba un profesionālās izglītības iespējām, nodarbinātības un profesijas nosacījumus, tostarp atlaišanas nosacījumus gados vecākiem darba ņēmējiem, lai veicinātu viņu profesionālo integrāciju vai nodrošinātu aizsardzību.

Tiesa konstatē, ka Vācijas likuma mērķis ir skaidrs: veicināt gados vecāku darba ņēmēju, kas ir bezdarbnieki, profesionālo integrāciju. Kā uzskata Tiesa, šādu ar vispārējām interesēm saistīta mērķa leģitimitāti nebūtu pamata apšaubīt tādējādi, ka principā būtu jāuzskata, ka šāda veida mērķis, kā to paredz minētais pants, ir “objektīvs un pamatots” attaisnojums atšķirīgai attieksmei, kas balstīta uz dalībvalsts tiesību aktos noteikto vecumu. Vēl arī saskaņā ar minēto noteikumu līdzekļiem, kas izmantoti, lai sasniegtu šo likumīgo mērķi, ir jābūt “atbilstošiem un nepieciešamiem”. Šajā sakarā Tiesa neapšaubā, ka dalībvalstīm nenoliedzami ir plaša rīcības brīvība, lai izvēlētos pasākumus, kurus veicot, var sasniegt mērķus, ko tās izvirzījušas sociālās un darba politikas jomā. Tomēr Vācijas tiesiskā regulējuma gadījumā rodas situācija, kurā pilnīgi visiem darba ņēmējiem, kas ir sasnieguši 52 gadu vecumu un kas pirms līguma noslēgšanas ir vai nav bijuši bezdarbnieki, lai arī kāds bijis iespējamais bezdarba ilgums, līdz tāda vecuma sasniegšanai, kurā tie var pieprasīt tiesības uz pensiju, var likumīgi piedāvāt noslēgt darba līgumus uz noteiktu laiku, ko var atjaunot neskaitāmas reizes. Tādā veidā pastāv risks, ka šai nozīmīgajai darba ņēmēju kategorijai, kas ir noteikta tikai atkarībā no vecuma, diezgan ilgā viņu profesionālās karjeras laikposmā netiek nodrošināta darba stabilitāte, kas tomēr ir būtisks apstāklis darba ņēmēju aizsardzībā. Kā uzskata Tiesa, šāds tiesiskais regulējums pārsniedz to, kas ir atbilstošs un nepieciešams, lai sasniegtu paredzēto mērķi, un līdz ar to nevar tikt attaisnots saskaņā ar Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktu.

Šajā lietā tika skarts vēl kāds problemātisks jautājums. Kā tas atļauts Direktīvā 2000/78, tās transponēšanas termiņš attiecībā uz Vāciju tika pagarināts līdz 2006. gada 2. decembrim, līdz ar to tas nebija beidzies brīdī, kad tika noslēgts šajā lietā apstrīdētais darba līgums. Tiesa konstatēja, ka šis apstāklis nav būtisks. Saskaņā ar tās spēkā esošo judikatūru direktīvas transponēšanai paredzētajā laikā dalībvalstīm ir jāatturas pieņemt noteikumus, kas varētu nopietni apdraudēt šajā direktīvā paredzētā rezultāta sasniegšanu. Bet tas vēl nav viss. Tiesa uzsver faktu, ka vienlīdzīgas attieksmes princips nodarbinātības un darba jomā nav noteikts Direktīvā 2000/78. Šis princips ir iekļauts dažādos starptautiskos dokumentos un dalībvalstu kopējās konstitucionālajās tradīcijās, tādējādi nediskriminācijas vecuma dēļ princips ir jāuzskata par Kopienas tiesību vispārējo principu. Šā vispārējā principa

⁴³ Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīva 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju nodarbinātības un darba jomā (OV L 303, 16. lpp.).

ievērošana nevar būt atkarīga no tā, kad beidzas termiņš, kas dalībvalstīm piešķirts, lai transponētu direktīvu, ar kuru ir paredzēts ieviest vispārēju sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju vecuma dēļ. Valsts tiesai, kurā tiek izskatīta prāva sakarā ar šo principu, atbilstoši savai kompetencei ir jānodrošina juridiskā aizsardzība, kas no Kopienu tiesībām izriet lietas dalībniekiem, un jāgarantē, lai tā tiktu nodrošināta pilnībā, nepiemērojot tādas valsts tiesību normas, kas, iespējams, ir pretrunā ar šo principu, pat ja šīs direktīvas transponēšanas termiņš vēl nav beidzies.

Saistībā ar sabiedrību tiesībām ir jāpiemin Tiesas 2005. gada 3. maija spriedums apvienotajās lietās C-387/02, C-391/02 un C-403/02 *Berlusconi u.c.* (Krājums, I-3565. lpp.), kas attiecas uz kriminālprocesu, kurā pie kriminālatbildības Itālijas tiesās ir sauktas vairākas fiziskas personas par grāmatvedības datu viltošanu, kas izdarīta pirms 2002. gada, kad Itālijā spēkā stājās jauna veida normas attiecībā uz šāda veida nodarījumiem.

Kā uzskatīja Itālijas tiesas, jauno normu, kas bija mazāk bargas nekā iepriekšējās, piemērošana kavēja apsūdzēto saukšanu pie kriminālatbildības. Šie noteikumi paredzēja noilgumu, kas bija daudz īsāks (četrarpus gadi septiņarpus gadu vietā), prasību, ka krimināllietas ierosināšanai ir nepieciešama partnera vai kreditora sūdzība par kaitējumu viltošanas dēļ, kā arī neparedzēja sodu par nenozīmīgu vai neliela apmēra viltojumu, kas nepārsniedz noteiktu robežlielumu.

Šajā sakarā *Tribunale di Milano* un *Corte d'Appello di Lecce* uzdeva Tiesai prejudiciālus jautājumus, lai noskaidrotu, vai Pirmā sabiedrību direktīva (Pirmā direktīva 68/151⁴⁴) paredz grāmatvedības datu viltošanu un vai jaunie Itālijas noteikumi ir saderīgi ar Kopienu tiesību prasībām attiecībā uz Itālijas tiesību aktos paredzēto sodu par Kopienu tiesību pārkāpumiem piemērotību, proti, to efektivitāti, samērīgumu un preventīvo raksturu.

Tiesa vispirms konstatē, ka sodi par nodarījumiem, viltojot grāmatvedības datus, ir paredzēti, lai sodītu par smagiem tāda pamatprincipa pārkāpumiem, kura ievērošana ir Ceturtās un Septītās sabiedrību direktīvas (Ceturtā direktīva 78/660⁴⁵ un Septītā direktīva 83/349⁴⁶) galvenais mērķis – sabiedrību gada pārskatiem ir jāsniedz skaidrs un paties priekšstats par sabiedrību aktīviem un pasīviem, finanšu stāvokli un rezultātiem.

Tiesa nosprieda, ka attiecībā uz Pirmās sabiedrību direktīvas 6. pantā paredzēto sodu sistēmu grāmatvedības datu viltošanas gadījumā šīs normas redakcija dod norādi uz to, ka šī sistēma attiecas ne tikai uz gadījumiem, kad nav nodoti atklātībā gada pārskati, bet arī uz tādiem gadījumiem, kad gada pārskati nav sastādīti atbilstoši Ceturtās sabiedrību direktīvas normām par šādu pārskatu saturu, citiem vārdiem sakot, nepatiesu datu publiskošanu. Nav uzskatāms, ka Pirmās direktīvas 6. pants attiecas uz tādu pienākumu

⁴⁴ Padomes 1968. gada 9. marta Pirmā direktīva 68/151/EEK par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 58. panta otrās daļas izpratnē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses (OV L 65, 8. lpp.).

⁴⁵ Padomes 1978. gada 25. jūlija Ceturtā direktīva 78/660/EEK, kas pamatojas uz Līguma 54. panta 3. punkta g) apakšpunktu un attiecas uz noteiktu veidu sabiedrību gada pārskatiem (OV L 222, 11. lpp.).

⁴⁶ Padomes 1983. gada 13. jūnija Septītā direktīva, kas pamatojas uz Līguma 54. panta 3. punkta g) apakšpunktu un attiecas uz konsolidētajiem pārskatiem (OV L 193, 1. lpp.).

neievērošanu, kas ir saistīti ar Septītajā direktīvā noteiktajiem konsolidētajiem pārskatiem, uz kuriem Pirmā direktīva neatsaucas.

Šo secinājusi, Kopienas Tiesa uzskata, ka vieglāka soda piemērošanas ar atpakaļejošu spēku princips ir viens no Kopienas vispārējiem tiesību principiem, kas valsts tiesai ir jāievēro, piemērojot valsts tiesību normas, kas pieņemtas, lai ieviestu Kopienas tiesības un īpaši sabiedrību tiesību direktīvas.

Attiecīgi Tiesa secina, ka dalībvalsts iestādes nevar atsaukties uz prasību par soda par gada pārskatu nepubliskošanu pienācīgo raksturu, kas noteikts Pirmās direktīvas 6. pantā, attiecībā pret apsūdzētajiem kriminālprocesā, lai kontrolētu apsūdzētajiem izdevīgāku krimināltiesību normu saderīgumu, kas stājušās spēkā pēc nodarījuma izdarīšanas, ja to nesaderīguma rezultātā iespējams nepiemērot vieglākus sodus, ko paredz šie noteikumi. Direktīvas iedarbība pati par sevi un neatkarīgi no dalībvalsts tiesību normas, kas pieņemta tās piemērošanai, nevar būt tāda, ka ar to nosaka vai pastiprina apsūdzēto personu kriminālatbildību.

3.11. Vides jomā īpaši būtu jāpiemin 7. jūlija spriedums lietā C-364/03 Komisija/Grieķija (Krājumā vēl nav publicēts). Tajā spriests par prasību pret Grieķijas Republiku par pienākumu neizpildi, kurā Komisija tai pārmet pienākumu, kas izriet no Direktīvas 84/360⁴⁷ 13. panta, neievērošanu.

Saskaņā ar šo direktīvu dalībvalstīm līdz 1987. gada 30. jūnijam bija jātransponē šis teksts (16. pants) un jāievieš pasākumi, kas nepieciešami, lai novērstu vai mazinātu tādu gaisa piesārņojumu Kopienā, ko rada rūpniecības iekārtas (1. pants). Attiecīgās iekārtas, uz kurām attiecas Direktīva, ir uzskaitītas Direktīvas 84/360 I pielikumā, kurā minēta enerģētikas nozare, pie kuras pieder termoelektrostacijas (izņemot atomelektrostacijas). Direktīvas 13. pants noteic, ka (ar attiecīgiem pasākumiem) valstis īsteno tādu politiku un stratēģiju, kā arī veic attiecīgus pasākumus, "lai esošās iekārtas tiktu pārkārtotas labākās pieejamās tehnoloģijas izmantošanai", ņemot vērā kritērijus, tādus kā iekārtu tehniskais raksturojums, nolietojuma pakāpe un atlikušais ekspluatācijas laiks, iekārtu radīto piesārņojošo vielu veids un daudzums un izmaksu ierobežošana.

Šajā lietā saistībā ar vides piesārņošanu tika iesniegta sūdzība par kādu Grieķijas termoelektrostaciju, kas izvietota Krētā, kā rezultātā Komisija ieinteresējās par šīs centrālās darbību un to, vai Grieķijas iestādes ievēro Direktīvu 84/360. Komisija secināja, ka ir pārkāpts Direktīvas 13. pants, īpaši tādējādi, ka no 1992. līdz 2002. gadam elektrostacijas radīto anhidrīda sulfīda un slāpekļa oksīda emisiju apjoms nebija samazinājies un ka Grieķija nebija noteikusi emisijas robežvērtības rūpniecības iekārtām, un līdz ar to nolēma celt prasību Tiesā.

Grieķijas valdība tomēr norādīja, ka ir ieviesti pasākumi, lai slēgtu centrāli un ieviestu politiku un stratēģiju, kas būtu atbilstoša, lai pielāgotu centrāli labākajām pieejamajām tehnoloģijām. Turklāt tā apgalvoja, ka vides kvalitāte reģionā ir lieliska un neliels piesārņojums neradot nekādus draudus sabiedrības veselībai.

⁴⁷ Padomes 1984. gada 28. jūnija Direktīva 84/360/EEK par rūpniecības uzņēmumu radītā gaisa piesārņojuma apkarošanu (OV L 188, 20. lpp.).

Tiesa vispirms atgādina pienākumus, kas izriet no Direktīvas 13. panta un nepieciešamību pielāgot iekārtas pieejamo tehnoloģiju attīstībai. Tad pretēji tam, ko norāda Grieķijas valdība, Tiesa apstiprina, ka Direktīvas 84/360 2. panta 1. punkts sniedz gaisa piesārņojuma definīciju, saskaņā ar kuru piesārņojumu rada "tieša vai netieša cilvēka radītu vielu vai enerģijas ievade gaisā, kuras dēļ rodas kaitējums, kas apdraud cilvēka veselību, kaitē dzīvajiem resursiem un ekosistēmām".

Tā rezultātā Tiesa secina, ka, "tā kā ir noskaidrots, ka noteiktu vielu emisijas kaitīgi ietekmē cilvēka veselību, dzīvos resursus un ekosistēmas, dalībvalstu pienākums veikt pasākumus, kas nepieciešami šo vielu emisijas samazināšanai, nav atkarīgs no vispārējā vides stāvokļa reģionā, kurā ierīkota attiecīgā rūpnieciskā iekārta". Savus pienākumus, kas tai uzlikti saskaņā ar Direktīvas 84/360 13. pantu, nepilda dalībvalsts, kura nenosaka tādu politiku vai stratēģiju, lai pakāpeniski ieviestu labākās pieejamās tehnoloģijas elektrostacijas tvaika un gāzes turbīnu energoblokos.

Lai arī Direktīvas 84/360 13. pants skaidri neuzliek dalībvalstīm par pienākumu pieņemt emisiju robežvērtības ražošanas iekārtām, tomēr ir jāatgādina, ka emisiju robežvērtību noteikšana šādām iekārtām ir ļoti lietderīgs pasākums politikas vai stratēģijas īstenošanas ietvaros šā 13. panta nozīmē.

Maksimālā sēra līmeņa samazināšana elektrostacijā izmantotajā mazutā un dīzeļdegvielā principā var tikt uzskatīta par pasākumu, ar kuru tiek ieviestas labākās pieejamās tehnoloģijas tādā iekārtā kā elektrostacija, jo tas var ievērojami samazināt šādas iekārtas radīto gaisa piesārņojuma līmeni. Tomēr tas nozīmē, ka sēra līmenim izmantotajā degvielā ir jāatbilst mazākajam sēra līmenim, kāds pieejams tirgū. Par pasākumu, ar kuru pielāgo kādu centrāli labākajām pieejamajām tehnoloģijām, var uzskatīt arī pakāpenisku tvaika turbīnu degļu aizstāšanu, kā arī pasākumus emisiju mērīšanai un kontrolei, tomēr ar nosacījumu, ka vienlaikus ar minētajiem pasākumiem tiek veiktas darbības, kurām ir tieša ietekme uz attiecīgās elektrostacijas emisijām.

Tiesa secina, ka Grieķijas Republika nebija izpildījusi pienākumus, kas tai uzlikti ar Direktīvas 84/360 13. pantu.